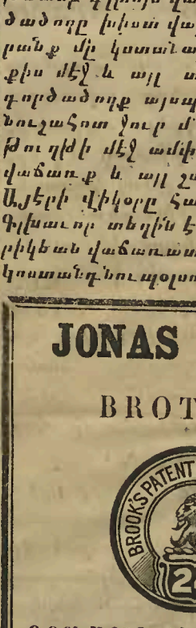

ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3198 — ՇԱԲԱԹ 29 ՄԱՅԻՍ 1882 — Ն. Տ. 10 ՅՈՒՆԻՍ 1882

ԲԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագիր-Տնօրէնին պիտի ուղղուի. Կ. Պոլիս Պահճէ-Գափու Հէլվաճը Պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Թղթատարու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Ղրկուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական լուրեր. — Խառն լուրեր — Ազգային լուրեր. — Ներքին Տեսութիւն (Եգիպտոս). — Տեղեկագիր Ազգ. Վարչութեան։ — Միտք եւ հոգի. — Անձնասպանութեան մը պատճառներն. — Բաղէշի գործերն. — Գիւղային մատենադարան մի. — Իրաւաբանական դպրոց։

Կ. ՊՈԼԻՍ 29 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 8 յունիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Սըր Տ. Բուրք կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ երկուշաբթի պիտի հարցնէ նախարարութեան թէ առաջարկեալ դեսպանախորհրդին մէջ Անգլիոյ երեսփոխաններն հրահանգ պիտի ունենա՞ն դեսպանախորհրդին ուշադրութիւնը հրաւիրելու Պէրլինի վեհաժողովին կնքած դաշնագրութեան այն յօդուածներուն վրայ որք տակաւին չեն գործադրուած, գլխաւորապէս Եւրոպական եւ Ասիական Թուրքիոյ մէջ մասնաւոր բարենորոգմանց վերաբերեալ յօդուածները։

Հռոմ 9 յունիս.

Երէկ Քուիրինալի մէջ Կարիպալտի զօրավարին յուղարկաւորութեան շքեղ արարողութիւնը կատարուեցաւ, եւ մեծ հայրենասէրին մարմինը պարունակող դագաղը կղզւոյն գերեզմանատան մէջ դրուեցաւ։

Գահիրէ 9 յունիս.

Երէկ պատերազմական գործոյ նախարար Արապի փաշա եւ բազմաթիւ սպայք Տէրվիշ փաշային ներկայացան։ Կայսերական Ֆերմանին ընդունելութիւնը ցուրտ եղեւ։ Արապի փաշային գործակատարներն Եւրոպացւոց դէմ կը գրգռեն խուժանը։

Վիեննա 9 յունիս.

Աւստրիա, Գերմանիա, Ռուսիա եւ Իտալիա բարոյական պայմանաժամ մը կը շնորհեն Թուրքիոյ Եգիպտոսը խաղաղելու համար, բայց դեսպանախորհուրդն ի բաց թողուած չէ. Պետութիւնք դիտաւորութիւն չունին թողլու Թուրքիոյ որ Եգիպտոսն Եւրոպիոյ պաշտպանութեան ներքեւէն ելէ։

ԱԺԱՆՍ ՐԻՒԹԷՐ

Աթէնք 9 յունիս.

Երէկ պաշտօնական օրագրին հիւպատոսական պաշտօնատարաց մէջ կատարուած բազմաթիւ փոփոխութիւններ հրատարակեց։ Կ. Պոլսոյ Հելլենական դեսպանատան Ա. թարգման Պ. Տրաքօպուլոս Փիլիպէի Հելլենական ընդհ. հիւպատոս անուանեցաւ. փոխանակ Պ. Մավրոմաթիի, որ Համեայի ընդհ. հիւպատոս անուանեցաւ։

Ելեւմտից նախարարն օրինաց ծրագիր մը ներկայեց, որ 40 միլիոն դրամի փոխառութիւն մը կնքելու արտօնութիւն կուտայ կառավարութեան ցամաքային եւ ծովային զօրութեանց հանդերձանքն հոգալու, ինչպէս նաեւ երկրին քանի մը կէտերուն եւ մասնաւորապէս սահմանագլխին վրայ զինուորական պահականոցներ շինելու համար։

Երէկ Համրային կրթութեան նախարարը Նոր Նահանգաց մէջ Իսլամական եւ Հրէական դպրոցներ հաստատելու վերաբերեալ ծրագիր մը ներկայեց։

Լոնտրա 9 յունիս.

Տըպլինէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կալուէյի կալուածատէր մը, Պ. Պուրք անուն, իւր անձին պաշտպանութեան համար հետն առած զինուորի մը հետ իւր կալուածն այցելելու երթալով, երկուքն ալ սպանուեր են հրացանի հարուածով։

Ոճրագործք անծանօթ մնացած են եւ ձերբակալութիւն եղած չէ։

Վիեննա 8 յունիս.

Պոսնիոյ մէջ զինուորագրութիւնը կը շարունակէ. զինուորեալք ամէն տեղ երդումը կ'ընեն։

Հունգարական լրագիրք կը կարծեն թէ դեսպանախորհուրդը միակ արդիւնք մը կրնայ ունենալ, այն է Թուրքիոյ զինուորական գործողութիւնն Եւրոպիոյ ձեռնտուութեամբ. Բէշթէր Լոյտ լրագիրը կ'ըսէ. «Դեսպանախորհրդին նպատակն է Եւրոպական աշխարհակալութեան մը դարձնել զԱնգլիա եւ Ֆրանսա», եւ կը յարէ. եթէ այս երկու տէրութիւնք ի սկզբան ընդունէին այս աշխարհակալութիւնն, որ է խնդիրը Թուրքիոյ հետ ընդհ. համաձայնութեամբ մը լուծել, արդի դժուարութիւնք չէին ծագեր։

Պէրլին 8 յունիս.

Հելլենական կառավարութեան խնդրանաց վրայ, Գերմանիա հաւանեցաւ քանի մը երկրաչափներու պատուիրել, որ Յունաստանի ծառայութեան մէջ մտնեն նոր սկսեալ հանրօգուտ շինութեանց օգնելու համար։

Պիսմարք իշխանն այս միջոցիս շատ կ'աշխատի, թէպէտ բժիշկք հանգստութիւն պատուիրած լինին իրեն։ Զանազան մայրաքաղաքաց Գերմանական դեսպաններուն յոյժ մանրամասն հրահանգներ ղրկեց։

Գերմանական քանի մը լրագիրք կարծիք կը յայտնեն թէ դեսպանախորհուրդ գումարելու առաջարկին դէմ Թուրքիոյ ըրած առարկութեանց նայելով դիւրաւ կարելի է ուրիշ միջոց մը գտնել՝ մեծ տէրութեանց եւ Բ. Դրան միջեւ համաձայնութեան մը հասնելու համար։

Լոնտրա 9 յունիս.

Մորնինկ Բոսթ կը պնդէ թէ օրուան գլխաւոր խնդրոյն վրայ Եւրոպական համաձայնութիւն չկայ։ Տէյլի Նիւզ կը հաստատէ թէ Լորտ Կրանվիլ Գերմանական դեսպան Մինսթէր կոմսին հետ տեսակցութիւններ ունեցած է, եւ կը յարէ. «Յայտ է որ Պիսմարք իշխանն ամէն ջանք ի գործ կը դնէ որպէս զի արեւմտեան տէրութեանց եւ Թուրքիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութիւններ յառաջ բերէ»։

Լոնտրա 10 յունիս.

Այս առաւօտ Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ. առողջ աղբիւրէ կիմանանք թէ կառավարութիւնն անցեալ գիշեր Սըր Է. Մալէթէն հեռագրեր ստացաւ, որոց պարունակութենէն կը հասկցուի թէ Տէրվիշ փաշայի պաշտօնը պիտի յաջողի։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արեւելեան-Ռումելիի կուսակալ Ալէքօ փաշա հինգշաբթի օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

Մայրաքաղաքիս երեւելի սեղանաւորներէն Պ. Ժ. Զարիֆի, որ իւր առողջութիւնը դարմանել տալու համար ժամանակէ մ'ի վեր Եւրոպա կը գտնուէր, երէկ Մարսիլիոյ թղթաբեր շոգենաւով մայրաքաղաքս հասաւ։ Իւր ազգականներն ու բարեկամներն երկու օր առաջ յատուկ շոգենաւ մը վարձելով Դարդանէլ գնացած էին մեծանուն սեղանաւորը դիմաւորելու համար։ Իսթէրն Էքսբրէսի խօսքին նայելով՝ Թարապիա դրօշակներով զարդարուեր եւ գիշերն ալ լուսավառութիւն եղեր է ի պատիւ մեծանուն սեղանաւորին, որ իւր անսպառելի առատաձեռնութեամբ նշանաւոր եղած եւ ամենուն համակրութիւնը գրաւած է։

Թայմզի Եգիպտական թղթակիցը Մայիս 30 թուով քաշած հեռագրի մը մէջ կ'ըսէ թէ Խըտիվին հետ խօսակցութիւն մ'ունեցած է։ Խօսակցութեան միջոցին Խըտիվն հարցուցեր է թէ իրեն նկատմամբ ի՞նչ կ'ըսէ, եւ սպասեր է որ առանց ակնածելու պատասխանէ։ Թղթակիցը պատասխաներ է. «Կ'ըսուի թէ Եգիպտոսի շահերն օտարաց ազդեցութեան զոհած էք»։ Խըտիվը պատասխան տուեր է. «Եթէ իմ վրայ դրուած միակ ամբաստանութիւնն այդ է, միթէ այդ կրնայ համարուիլ. իմ օրովս տուրքերը թեթեւցան եւ խարազանով ժողովրդէն տուրք հաւաքելը դադրեցաւ. կալուածոց արժէքը բարձրացաւ. ասոնք ապացոյց են թէ ես Եգիպտոսի շահերն օտարաց զոհած չեմ»։ Խըտիվը միանգամայն յայտներ է թէ Վեհ. Սուլթանին համակրութիւնը կը վայելէ։

Յիշեալ թղթակիցն ուրիշ հեռագրի մը մէջ ալ կ'ըսէ թէ Արապի փաշա պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակելով հերքեր է իրեն վրայ պարտած զրպարտութիւնը թէ հանրային կարծիքը գրգռած է։ Եգիպտացւոց եւ օտարազգեաց միջեւ ամենափոքր կռիւ մը չպատահելու համար հրաման տուեր է ոստիկանութեան որ աչալուրջ հսկողութիւն մ'ի գործ դնէ։

Գահիրէի ժողովուրդն հանրագիր մը կ'ստորագրէ խնդրելու համար որ օտար տէրութեանց զրահաւորներն ետ կանչուին։ Օտարազգիք ասոր վախնալով՝ սկսեր են ոմանք Աղեքսանդրիա եւ ոմանք Եւրոպա փախչիլ։

Զրոյց պտըտեցաւ թէ մայիս 27 ին նախարարաց խորհուրդն հրաժարած լինելով, Շէրիֆ փաշային նախագահութեան ներքեւ նոր նախարարութիւն մը պիտի կազմուի։

Աղեքսանդրիոյ ծովեզրին վրայ ամրութիւններ շինուիլ սկսան։

Մայրաքաղաքիս Սերպիական դեսպան Պ. Կրիւիչ երեքշաբթի օրը Բ. Դուռն երթալով՝ Արտաքին գործոց նախարար վսեմ. Սայիտ փաշային հետ տեսակցեցաւ։

Նախընթաց օրն ալ Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ Բ. Դուռն երթալով արտաքին գործոց նախարարին հետ ժամու մը չափ տեսակցեցաւ։

Հանգուցեալ Ալլահվերտեան Յովսէփ էֆէնտիի դժբաղդ մահուան առթիւ եղող բժշկական սխալմունքն, որոյ մէջ դեղագործն աւելի ծանր պատասխանատուութեան ենթարկեալ է, իւր արհեստին անհրաժեշտ եղող աչալրջութիւնն ու խոհականութիւնն՝ ինչպէս նաեւ անխռովութիւնը չունենալուն կամ ի գործ չդնելուն պատճառաւ, այս ողբալի սխալմունքը, կ'ըսենք, նոր խրատ կամ դաս մ'է մեզ թէ որչափ կարեւոր է՝ ինչպէս բժշկին նոյնպէս եւ դեղագործի ընտրութեան մէջ լաւ ուշադրութիւն ընել, եւ դեղագրերն այնպիսի դեղագործներու պատրաստել տալ, որք իրենց արհեստին քաջահմուտ լինելէ զատ՝ իրենց պարտականութիւնն ու արհեստին արժանաւորութիւնը չեն զոհեր այլ եւ այլ նկատմանց, այլ անդրդուելի արթնութեամբ կը վարուին այս տեսակ ծանր պարագայից մէջ, առանց որ եւ է ակնածութեան կամ տկարութեան։

Երեկեան Սթամպուլ լրագրոյ մէջ հետեւեալը կը կարդանք.

«Հանգուցեալ Ալլահվերտեան Յովսէփ էֆէնտիին դարմանող բժիշկներէն մին՝ Տոքթ. Հէքիմեան Դալաթա-Սարայի ուսուցչութենէն հանուած է մինչ Տոքթ. Զամպաքեան եւ դեղագործ Պ. Ժոզէֆ Ֆաննի՝ իբրեւ ամբաստանեալ՝ նախաքննիչ դատաւորին ներկայանալու հրաւիրուեցան։ Ֆրանսական եւ Իտալական հիւպատոսարանք չուզեցին ընդունիլ այս հրաւէրն եւ ըսին թէ Տոքթ. Զամպաքեան եւ Պ. Ժ. Ֆաննի իբրեւ վկայ կրնան կոչուիլ բայց ոչ իբրեւ ամբաստանեալ։ Տոքթ. Զամպաքեան յայտնեց թէ ինք բնաւ պատասխանատու չէ, որովհետեւ ինք դարմանող բժիշկ չէր, այլ խորհրդատու, եւ բնաւ մասնակցած ալ չէ դեղագրին խմբագրութեան, զոր՝ ինչպէս յայտնի է՝ Տոքթ. Հէքիմեան գրած է։ Տոքթ. Զամպաքեան երբեք կարծիք յայտնած չէ թէ հիւանդին [illegible] տալու. ընդ որում՝ այս դեղին հիւանդաց տրուելուն յայտնի հակառակորդ է եղեր, եւ երբ երկու ամիս առաջ ալ գործ մը հրատարակած է ապացուցանելու համար թէ երբեք պէտք չէ [illegible] գործածել։

Եթէ դեղագիրը խորհրդակցութեան մասնակցող երեք բժշկաց ստորագրութիւնները կրէր, Տոքթ. Զամպաքեան եւ Տոքթ. Նաֆիլեան այնչափ պատասխանատու կը լինէին որչափ Տոքթ. Հէքիմեան։ Բայց ասոր, Տոքթ. Զամպաքեան խորհուրդ տուեր է հիւանդին ընտանեաց որ դեղագիրը Բրիտանական դեղարանը շինել տան։

Տոքթ. Զամպաքեան եւ Տոքթ. Նաֆիլեան հինգշաբթի օրը Դալաթա-Սարայի նախաքննիչ դատաւորին ներկայացան։ Տոքթ. Հէքիմեան անուշադրութեամբ սխալ մը գործած լինելը խոստովանեցաւ, բայց ըսաւ թէ հանգուցելոյն մահն այդ դեղին գործածութենէն յառաջ եկած չէ, եւ իւր ըսածն ապացուցանելու համար խնդրեց որ գործը բժշկական յանձնախմբի մը ձեռամբ քննուի։ Հաւանական է որ դատարանին հրամանաւ դիակը գերեզմանէն հանուի բժշկական քննութիւն մը կատարելու համար»։

Իսկիւտարի շուկան բնակեալ բողոքական հայազգի դերձակ մը չորեքշաբթի առաւօտ իւր քով գտնուող հրեայ աշկերտին բարկանալով՝ քանի մ'ապտակ զարկած. աշկերտն ալ իւր վարպետին քունքին այնպիսի ուժգին հարուած մը տուաւ, որ խեղճ վարպետը քանի մը ժամ վերջը մեռաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տանն Կիլիկիոյ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոս սկսած է ոտնակոխ ընել Պատրիարքարանի հետ կնքած ծրագրին տրամադրութիւններն։ Ատանայի Առաջնորդական տեղապահ Մկրտիչ Եպիսկոպոսէն Պատրիարքարան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը զինք Կիւրին ղրկել կ'ուզէ։ Մկրտիչ Եպիսկոպոս հրահանգ կը խնդրէ Պատրիարքարանէն։ — Կիւրին Սեբաստիոյ հետ միացուցած էր վերջերս։

Անկլիքան Եկեղեցւոյ խնդրոյն վրայ մեր հրատարակած տեղեկութեանց սկիզբն իմացուցած էինք թէ ամենէն վերջը պիտի խօսինք գլխաւոր դերասանին, այսինքն Այնթապի Մկրտիչ Եպիսկոպոսին անձին վրայ։ Այս մասին պէտք եղած տեղեկութիւններն արդէն պաշտօնական աղբիւրներէ եւ արձանագրութիւններէ քաղած լինելով, առանձին յօդուածի մը ձեւով պիտի հրատարակենք մեր յառաջիկայ թուոյն մէջ։

Տիարպէքիրի Ազգային Քաղաքական ժողովէն ապրիլ 30 թուով Պատրիարքարան եկած գիր մը կը գանգատի թէ հոն Առաջնորդական Տեղապահի պաշտօն վարող Եղիշէ վարդապետին ներկայութիւնը փոխանակ դիւրացնելու հրկիզեալ Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ վերաշինութիւնն, ընդհակառակն անոր անհոգ եւ անգործ ընթացքովը յետաձգուած եւ հիմա գրեթէ անկարելի համարուած է։ Քաղ. ժողովոյ պաշտօնագիրը կը յայտնէ նաեւ թէ Եղիշէ վարդապետ հիւանդութեան պատճառանօք մնալով Ալի-Բունար գիւղը մեկուսացած հանգիստ կ'ընէ եւ Քաղ. ժողովն ո՛չ միայն առանց նախագահի մնացած է, այլ եւ մեծամասնութիւնը կորուսած է, եւ միւս կողմէ՝ շրջանը լրացած լինելով, ազգային խնդիրներ եւ իրաւունքներ անպաշտպան մնացած են, եւ ասոր ի հաստատութիւն՝ այս օրերս վիճակին թեմերէն միայն բնակիչ մանկամարդ հայ կնոջ մը Քուրդի մը ձեռօք առեւանգուելուն եւ բռնի Թրքանալն իբրեւ օրինակ մէջ կը բերէ։

Խիզանու Ուսումնասիրաց ընկերութեան վանաց Մանասեան իւր մայիս 11/23 թուական նամակաւ Կեդր. Գործ. ժողովոյն Խիզան գաւառի Տեհ գիւղաքաղաքի մէջ Բողոքականաց կողմանէ դպրոց բացուիլը իմացուցած եւ թախանձանօք խնդրած լինելով որ անմիջական օգնութիւն հասնի ի Տեհ բողոքականութեան ծաւալումն արգիլելու համար, Կեդր. Գործ. ժողովն այսօր հեռագրեց ի Վան, որպէս զի Ընկերութեան գաւառականներէն Պ. Պաղտասար Երէցեան անմիջապէս Տեհ մեկնելով դպրոց մը բանայ անդ յանուն Ընկերութեան։

Տեհ գիւղաքաղաքը որ Վանէն 6 օր հեռի է, 400 տուն հայ բնակիչ կը պարունակէ, բոլորն ալ քրդախօս։

Կուսաց Անապատի վանահայր Յովսէփ եպիսկոպոս, 1880 յուլիս 13 էն սկսեալ երկու տարի պաշտօն վարելով՝ իւր պարտականութիւնները կատարած լինելը յայտնելով՝ հրաժարական ղրկած է առ Ազգ. Պատրիարքարան։

Հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքիս Ֆրանսական դեսպան Մարքի տը Նոայլ փոխադարձ այցելութեան գնաց ի Պէչիքթաշ առ Գեր. Խորէն Արքեպիսկոպոս Լուսինեան։ Բայց որովհետեւ նորին Սրբազնութիւնը նոյն օրն Ազգային Ժողովոյ մասնախմբին կը նախագահէր ի Ղալաթիա, իւր այցետոմսը թողլով մեկնեցաւ։

Կ'երեւի թէ Անկլիքան Եկեղեցւոյ ձեռնարկին նկատմամբ Մասիսի ըրած հրատարակութիւնները մի քանի բախտախնդիր ազգայիններու ախորժակը բանալու ծառայեր են։ Այսինք, Անկլիքան կղերի առատաձեռնութիւնն իմանալուն պէս, փութացեր են օգուտ քաղել անկէ։ Արժանահաւատ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ գողութեան ամբաստանութեամբ կարգալոյծ եղած [illegible] մը, անբարոյականութեան ամբաստանութեամբ պաշտօնէն եղած [illegible] մը եւ մի քանի անգործ մնացած դատարկապորտ երիտասարդներ Բէրայի Անկլիքան եկեղեցւոյ հովիւ Արժ. Հ. Գրըգլին դիմեր են, իրենց ընելիք կրօնափոխութեան փոխարէն դրամ եւ գործ խնդրելու համար. սակայն յիշեալ լուսամիտ եւ հայասէր եկեղեցականը չէ հաճեր մինչեւ իսկ իւր ներկայութեան ընդունիլ այդ ինքնակոչ որքան անպատիւ հիւրեր, եւ իւր սպասաւորի միջոցաւ ճամբու դրեր է զանոնք ամենայն խայտառակութեամբ։ Յայտնի է թէ Բէրայի Անկլիքան եկեղեցին ալ Ջիպրալթարի Գեր. եպիսկոպոսին իրաւասութեանը տակ է, որոյ կրօնական ազատամտութիւնը ծանօթ է արդէն մեր ընթերցողաց։ Նոյն ազատամտութեամբ վառուած է նաեւ Հ. Գրըգլի, որ դառն օրերու մէջ նշանաւոր ծառայութիւններ մատուցած է մեր ազգին։

Տ. Մինաս Չերազ Անգլիական խորհրդարանի անդամներէն իւր ծանօթներուն գրած լինելով Անկլիքան եկեղեցւոյ ձեռնարկին եւ մանաւանդ Ջիպրալթարի արշաւանքին դէմ, ստացեր է զանազան ապահովիչ պատասխաններ, որոց մէջէն առաւելորդ չենք համարիր քաղել Լորտերու խորհրդարանի նշանաւոր անդամ Պաթի մարքիզին հետեւեալ հատուածն.

«Չեմ լսած թէ մանաւանդ Ջիպրալթարք այդքան գործունեայ դիրք մը բռնած են. սակայն եւ քիչ շատ տեղեակ լինելով արեւելեան քրիստոնէից բնաւորութեան եւ զգալով թէ որքան հաստատապէս յարած են իրենց ազգային կրօնին, յոյս ունիմ թէ Ջիպրալթարները շատ յաջողութիւն չը պիտի գտնեն, եւ թէ մինչեւ իսկ այն սակաւաթիւ կրօնափոխներ զորս կրնան գտնել՝ անմիջապէս երես պիտի դարձնեն իրենցմէ (Ջիպրալթարներէն), երբ տեսնեն թէ պատուհասէ առանց ուրացութեան ալ կարելի պիտի լինի զերծ մնալ տառապանքէ։»

Գատըգիւղի Ազգային վարժարանին նկատմամբ Մամուլ զաւեշտաթերթին ինչ ինչ հրատարակութեանց ի պատասխան նամակ մը ստացած ենք Գատըգիւղի Պատ. Հոգաբարձութենէն, զոր յառաջիկայ թուով պիտի հրատարակենք։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Օսմանեան քաղաքականութիւնը մի նոր յաղթանակ կը տանի։ Տէրվիշ փաշային եղած ընդունելութիւնն, որոյ նկարագրութիւնն ըրինք երէկ, գրեթէ ապահով կը ցուցնէ վերջնական յաջողումն ալ։ Այս գեղեցիկ պատահականութեան առջեւ, Տպագրական Տեսչութիւնը քիչ մը աւելի ազատ կը թողու տեղական լրագիրներն Եգիպտոսի վրայ խօսելու մասին։ Վեհապետական իշխանութեան ու ազդեցութեան լոկ մի ցոյցը բաւական եղած կը թուի հանդարտեցնելու Եգիպտական ժողովրդեան միտքը, մինչդեռ Արեւմտեան երկու տէրութեանց, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, Աղեքսանդրիոյ առջեւ զրահաւորներ ղրկելն, որոց թիւն օր ըստ օրէ առաւելացաւ, ժողովուրդը, զօրքն եւ Ազգային կուսակցութեան գլուխներն աւելի եւս գրգռելէ ուրիշ արդիւնք չունեցաւ, եւ չնպաստեց խնդիրը լաւ ճամբու մը մէջ մտնելու։ Արդարեւ, Արեւմտեան տէրութեանց քաղաքականութիւնն անյաջող եղաւ ի մասին Եգիպտոսի։ Ֆրանսա մանաւանդ, որ հոգւով չափ կը հակառակէր Նեղոսի ափանց վրայ Օսմանեան միջամտութեան, ըսելով թէ այդպիսի միջամտութիւն մը Հիւսիսային Ափրիկէի խաղաղ ժողովրդոց վրայ Բ. Դրան բարոյական իշխանութիւնն աւելցնելով, վտանգ կը սպառնայ Ֆրանսական շահուց, որք Թունուզի դէպքերէն ի վեր բացառիկ վիճակի մը մէջ են հոն։ Ֆրանսա, կ'ըսենք, որ յառաջագոյն Եգիպտոս ղրկուած Օսմանեան պատուիրակութեան ընդ փոյթ ետ կանչուելուն վրայ պնդեց, բացատրութիւններ ընելով. Ֆրանսա, որ ներկայ տագնապին մէջ ալ սկիզբէն ի վեր ի բաց կը վանէր Օսմ. միջամտութեան մը գաղափարն, այժմ ստիպուած է հաւանիլ Տէրվիշ փաշայի պաշտօնին, ուրոյ արդիւնքն ի հաշիւ առնելու պարտականութիւնն ալ կը ստանձնէ ապա։ Անգլիական քաղաքականութիւնն այնչափ աններելի պարտութիւն մը կրած չկրնար համարուիլ, ըստ որում Պ. Կլատսթոնի նախարարութիւնն սկիզբէն ի վեր կ'ըսէր թէ Եգիպտոսի մէջ իրաց նախկին վիճակը վերահաստատելու եւ գրգռութեան վերջ տալու միակ միջոցն է, Բ. Դրան հետ համաձայնութեան գալով, օգուտ քաղել Վեհ. Սուլթանին իբրեւ վեհապետ եւ իբրեւ Խալիֆ ունեցած բարոյական անվիճելի իշխանութենէն։ Անգլիա աւելի եւս յառաջ կ'երթար, եւ անմիջական վտանգն անհետացնելու, այսինքն Եգիպտոսի մէջ արիւնհեղութեան մը պատահականութեան առջեւն առնելու համար, կ'առաջարկէր որ, Արեւմտեան Պետութեանց հետ համաձայնութեան մը գալէն ետքը, Թուրքիա զօրք եւ ռազմական հանէ Եգիպտական հողին վրայ, եւ որոշուած պաշտօնն հոն կատարելէն ետքը դուրս ելնէ ։ Թէ Անգլիա մի այդպիսի առաջարկ ունէր, և թէ Բ. Դուռը տրամադիր էր հաւանելու, ապացուցեալ է նաև սա պարագայով թէ ժամանակէ մ՚ի վեր Օսմանեան կառավարութիւնը զինուորական և նաւային մեծ պատրաստութիւններ կը կատարէր Եգիպտոս զօրք ղրկելու համար ։

Արևմտեան տէրութեանց քաղաքականութեան անյաջողութիւնը քանի մը պատճառներ ունի ։ Առաջին երեկ բացատրեցինք, ցոյց տալով թէ Ֆրանսա և Անգլիա կը զգային թէ իրենց կողմէ գործոն միջամտութիւն մը, եթէ վայրկենապէս խաղաղութիւն հաստատելու արդիւնքն ալ ունենար, այդ խաղաղութիւն, իբրև օտարոց ձեռօք ներմուծեալ բարիք, տևական չպիտի կրնար լինել, և ընդհակառակն, ըմբոստ տարրն, այսինքն Արապի փաշայի կուսակցութիւնն, որոյ յանդուգն և ապօրէն արարքներն եգիպտական ժողովրդեան համակրութիւնը պաղեցուցած էին իրմէ և ընդհակառակն խտրիւ Թէվֆիգ փաշայի դիրքը զօրացուցած էին, նոր ոյժ պիտի ստանար այս օտար միջամտութենէ, ինքզինք ազգային անկախութեան ջատագով հանդիսացնելով, իսկ խտրիւն, որոյ իշխանութիւնը վերահաստատել և ամրապնդել կ՚ուզէին Արևմտեան տէրութիւնք, ունեցած ազդեցութիւնն ալ պիտի կորուսէր, իբրև օտար օգնութեան յեցած իշխանութիւն մը ։ Անգլիոյ և Ֆրանսայի գործողութեան ապարդիւն մնալուն երկրորդ պատճառ մը կրնանք համարել իրենց ներքին անհամաձայնութիւն ։ Ինչ որ ալ գրուի այդ երկու տէրութեանց մտերմութեան, փոխադարձ սիրոյն ու համակրութեան և չհակցութեան վըրայ, սա ստոյգ է, իբրև փորձով ապացուցեալ, թէ Արևմտեան երկու մեծ տէրութեանց համաձայնութիւնն այնչափ փափուկ գործեք մ՚է, որ քիչ մը սաստիկ բախումի մը չկրնար դիմադրել, և թէ Ֆրանսա և Անգլիա մինչև աստիճան մը միայն կրնան միասին ընթանալ ։ Նոր օրինակները տեսանք Ցուլլնէոյի նաւացոյցին և Թունուզի խնդրոյն մէջ, և այժմ պատմութիւնը կը կրկնէ ինքզինք փարաւոններու երկրին դիմացը ։ Ֆրանսա և Անգլիա ինչ ինչ ընդհանուր բացատրութեանց մասին համաձայն են, բայց գործոն միջամտութիւն մը կատարելու համար ընդհանուր բացատրութեանց վրայ համաձայնութենէ աւելի իրական ներդաշնակութիւն մը պարտի կենալ երկու տէրութեանց ընթացքին մէջ ։ Արդ, Եգիպտոսի մէջ Ֆրանսայի և Անգլիոյ շահերը տարբեր բնութիւն ունին և տարբեր մեկնութիւն կը ստանան ։ Ֆրանսա իր պատասխանատու նախարարաց և ամենէն աւելի հեղինակութիւն ունեցող լրագրաց բերնով յայտարարած է թէ Եգիպտոսի մէջ Ֆրանսական ազդեցութիւնը պէտք է առաւելակշռութիւն (préponderance) ունենայ ուրիշ որ և է ազդեցութեան վրայ ։ Նաբոլէոն Առաջին օրէն ի վեր, որ յԵգիպտոս արշաւեց, բուրգերու գագաթէն քառասուն դարերու անվերջանալի յիշատակ մը նշմարել տալով իր զօրաց, Ֆրանսա քաղաքական մեծ կշիռ կուտայ Նեղոսի ափանց վրայ իր ազդեցութեան պահպանման և զօրացման ։ Բայց Եգիպտոսի մէջ նիւթական շահուց առաւելութիւն յայտնապէս Անգլիոյ կողմն է ։ Մեծն Բրիտանիա արդարև այնպիսի զգալական շահեր չունի բուրգերու երկրին մէջ, բայց Եգիպտոսի հետ ամենէն աւելի վաճառականութիւն ինք կ՚ընէ, և Սուէզի ջրանցքէն, իբրև միակ ուղի Հնդկաստանի, ամենէն աւելի իր նաւեր կ՚անցնին ։ Նաև, իբրև գլխաւոր արժեթղթեր, գրեթէ իր ստացուածքն է Սուէզի ջրանցքն ։ Ուստի, Անգլիա չկրնար առանձինն հաւանիլ որ Ֆրանսա իր վրայ առաւելակշռութիւն ունենայ Եգիպտոսի մէջ, և որովհետև Ֆրանսական քաղաքականութեան միտումն և կէտ նպատակին հանրածանօթ են, Անգլիոյ մէջ զօրաւոր կուսակցութիւն մը կայ, որ գոհ չէ Ֆրանսայի հետ այնպիսի համաձայնութեան մը պահպանմանէն, որ Անգլիական շահերը կը ստորադասէ, եթէ ոչ կը զոհէ, Ֆրանսական շահուց ։

Արևմտեան պետութեանց Եգիպտական աշխարհավարութեան անյաջող ելնելուն երրորդ պատճառ մը կրնանք համարել անոնց Եւրոպական միւս տէրութեանց հետ անհամաձայնութիւնը ։ Թերևս կը յիշուի թէ Գ. Կամպէթթայի նախարարապետութեան ատեն, երբ Անգլիա և Ֆրանսա իրաց հաստատեալ վիճակին պահպանութեան մտօք համիմաստ ծանուցագիր մը ներկայեցին խտրիւ Թէվֆիգ փաշային, հաստատեցին սա սկզբունք թէ իրենք Եգիպտոսի մէջ պարտին գործել իբրև Եւրոպայի կողմէ պաշտօնեայ կարգուած (mandataires) տէրութիւններ, միւս տէրութեանց հետ համաձայնութիւն մը յառաջ բերելէն ետքը ։ Բայց երբ այս անգամ իրենց նաւատորմեր Եգիպտական ջուրերը ղրկեցին, նախապէս համաձայնութիւն մը գոյացուցած չէին միւս մեծ տէրութեանց հետ, այլ զանոնք ճամբէլէն ետք իրողութիւնը ծանուցին Եւրոպիոյ ։ Հետևապէս, Ռուսիա, Աւստրիա, Իտալիա և մասամբ ինք նաև Գերմանիա համակրելից հաւանութիւն մը չտուին Ֆրանսական և Անգլիական նաւացոյցին, և այս խուլ ընդդիմութիւն քիչ նպաստեց ջլատելու երկու Արևմտեան պետութեանց ապարդիւն գործողութիւնը ։

Եւ ահա մի նոր ժխտում այն բարձրագոչ հռչակեալ «Եւրոպական ներդաշնակութեան» ։ Կը պնդենք մեր երեկի դիտողութեան վրայ թէ ապահով չէ որ առաջարկեալ դեսպանախորհրդէն ալ լաւագոյն արդիւնք մը կարենայ ծագիլ ։ Ընդհակառակն, դուցէ որոշ ձև մը պիտի ստանան ներքին անհամաձայնութիւնք և երկրորդական նըկատմունք ։ Բայց սա այժմ, քանի որ բանաւոր յոյսեր կան թէ Տէրվիշ փաշայի պաշտօնը բաղձացեալ արդիւնքը պիտի ունենայ, դեսպանախորհրդոյ գաղափարը չկըրնար շատ ոյժ ստանալ ։ Ֆար տիւ Փոսֆոր կ՚ըսէ թէ Բ. Դուռը, պատասխանելով Անգլիոյ և Ֆրանսայի դեսպանաց վերջին զեկուցման, որք դեսպանախորհրդոյ մը գումարման պէտքին վրայ պնդած էին, բացարձակ մերժողական պատասխան տուած է արդէն ։ Իսկ Խոդէրն Էքսբրէս» կ՚ըսէ թէ կայսերական կառավարութիւնը դիտաւորութիւն չունի անմիջապէս պատասխանելու ։ Այս երկու տարբեր տեղեկութեանց որն ալ ստոյգ լինի, հետևութիւնը միևնոյն է . զի երկու պարագային մէջ ալ Բ. Դուռը կարևորութիւն չտար դեսպանախորհրդոյ գաղափարին, և իրաւունք ունի ։ Նշանակելի պարագայ մ՚է որ Անգլօ—Ֆրանսական թերթը կը հաստատէ մեր երեկի կարծիքը թէ, քանի որ Տէրվիշ փաշայի պաշտօնին նպատակն ալ բարեկարգութիւնն, իրաց նախկին վիճակն և խտրիւին իշխանութիւնը վերահաստատել է յԵգիպտոս, երբ այդ պաշտօն յաջողութեամբ պսակուի, Եւրոպական տեսակէտով ալ պէտք չմնար դեսպանախորհրդոյ ։ Պէտք է մաղթել որ՝ խնդիրն այս կերպիւ վերջանայ առանց հարկ թողելու դիւանագիտական նորանոր գործունէութեան ։ Կայսերական կառավարութիւնն անշուշտ անկեղծապէս կը հետևի իր Արտաքին գործոց նախարարէն բացատրուած աշխարհավարութեան, և չունի մասնաւոր դիտումներ, որպէս այն զոր Եգիպտոսի նախորդ խտրիւ Իսմայիլ փաշա, ուզելով իր կարողութեան չափով մեծցնել իր վեհապետին աշխարհակալութեան, վերագրած է անոր, քանի մը անձանց ըսելով և Անգլիական լրագրաց մէջ հրատարակել տալով թէ Թուրքիա անոր համար կ՚ուզէ միջամտել Եգիպտոսի գործոց, որովհետև իր (Իսմայիլ փաշայի) իշխանութեան ատեն Եգիպտոսէն 16 միլիոն Անգլ. ոսկի գնացած էր Կ. Պոլիս, մինչ իր յաջորդին, Թէվֆիգ փաշայի, պաշտօնին անցնելէն ի վեր բարա մ՚իսկ չգնաց Եւրոպայից ելմտական հսկողութեան պատճառաւ ։ Բայց եթէ այսպէս էր, եթէ Իսմայիլ փաշայի պաշտօնավարութենէն Օսմ. կառավարութիւնն այնքան օգուտ քաղած էր, ինչո՞ւ համար Բ. Դուռն առաջինն եղաւ Իսմայիլ փաշայի պաշտօնանկութիւնը վճռելու ։ Անշուշտ, որովհետև նախորդ խտրիւին իրեն վերագրածէն տարբեր նըկատումներ և աւելի բարձր տեսութիւններ ունէր Եգիպտոսի վրայ ։ Տարակոյս չկայ թէ այնպէս է այժմ ևս ։

Բ. ԹԷՋԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ներկայացեալ

ՅԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Նիստ 20 Մայիսի, 1882.

Տեարք Երեսփոխանք,

Երբ անցեալ տարւոյ Մայիս 1ին նստին մէջ, Պատրիարքական հրաժարականի նկատմամբ, Ատենապետաց Դիւանին եզրակացութիւնները ընդունեցիք, ըստ այնմ յանձնարարեցիք Վարչական Խորհրդոյս, որ Պատրիարքական պաշտօնը ներքին դժուարութիւններէ զերծ պահելու համար Ազգէն սպասուած զոհողութեան և չափաւորութեան մասին Ն. Սրբազնութեան կարծիքները մանրամասնօրէն լսելով ճըշդեալ առաջարկ մի պատրաստէ և ժողովոյդ ներկայէ ։

Վարչական Խորհուրդս ուրիշ կերպիւ չէր կրնար ըմբռնել այդպիսի ծրագրի մը յանձնարարութիւնն, եթէ ոչ փնտռել գտնել բոլոր այն զեղծումներն, որք մուտ գտնելով ազգային պաշտօնավարութեան իւրաքանչիւր ճիւղին մէջ, մեծամեծ դժուարութիւններ կը յարուցանէին մինչև ցարդ վարչական մեքենային շարժման, ուստի փութաց, պատկառելի Ժողովոյդ սոյն յանձնարարութիւնը խղճի մտօք կատարելու համար, ուշի ուշով նըկատողութեան առնուլ խնդիրն, և յետ տեղեկանալոյ յիշեալ կէտերու նկատմամբ Ն. Սրբազնութեան կարծիքներուն, քննեց ներքին դժուարութեանց տեղի տուող բոլոր պարագաներն, և Ն. Սրբազնութեան հետ համախորհուրդ տեսաւ որ դոցա մի մասը կը ծագէր Ազգային և Եկեղեցական օրինապահութեան թուլնալէն, և մի մասն Ազգային գործոց բարւոք մատակարարութեան վրայ հսկելու կարողութիւն ունեցող անձանց պաշտօն չառնելնէն, և մեծագոյն մասամբ ալ Պատրիարքարանէն սպասուած ծառայութեանց արդիւնաւորութիւնն երաշխաւորելու չափ, կեդր. Սնտուկին հասոյթ չունենալէն ։

Պատրիարքական պաշտօնը դիւրացնելու համար պէտք էր որ կըլերականք իրենց առաջարկեալ պաշտօնները մտադիր ստանձնէին և թէ՛ ի կեդրոն և թէ՛ ի գաւառս դատավարական հնազանդութեան դէմ չանսաստէին, ինչպէս կը պահանջէր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրէնքը ։ Նմանապէս պէտք էր որ ամեն անհատ իր բարոյական աջակցութիւնը չզլանար զատ նիւթապէս ալ զոհողութիւն ընելէ ետ չի կենար, և իւրաքանչիւր ոք իր բաժինը յօժարակամ վճարէր կեդր. Սնտուկին ծախուց համար, ինչպէս Սահմանադրութիւնը կը պահանջէր ։

Նաև պէտք էր որ, ժամանակիս փափկութիւնն ի նկատ առնելով, չափաւորութիւն պահուէր հրապարակային քննադատութեանց մէջ, և պահանջուած բոլոր բացատրութեանց մէջ պատշաճից օրէնքի յարգելու զգուշաւորութիւնը ձեռքէ չի թողուլ ։

Սոյն օրինակ ծրագրի մը խորհրդածութեան մէջ, բացորոշ կը տեսնուէր .

Նախ՝ ազգային օրինաց տրամադրութիւնները ճշգիւ գործադրելու պէտքն, և մինչև ցարդ չի կարենալ գործադրուելուն պատճառներն .

Երկրորդ՝ բազմամեայ փորձառութեամբ կարևոր դատուած բարենորոգումներն հաստատելու միջոցներն .

Որն որ ուրիշ կերպիւ չէր կըրնար ըլլալ, եթէ ոչ ազգային Պատրիարքարանի արդի պահանջմանց համապատասխանող դիրքին վերածելու համար անհրաժեշտ եղած պիտոյից համեմատ պիւտճէ մը առաջարկելով ։

Սոյն ելևմտացոյցը դնելու համար, նախապէս հարկ էր ուշադրութեան առնուլ թէ ինչ է Պատրիարքարանը, կամ տարբեր բառով ինչ է կեդրոնական վարչութիւնն, և անոր պաշտօնին բնութիւնն ու ստանձնած պարտաւորութիւններն, որոց օրինաւորապէս գործադրութենէն կախումն ունին ազգին ոչ միայն բոլոր շահերն, այլ թերևս մինչև իսկ գոյութիւնն ։

Ազգային Սահմանադրութիւնը թէև ի գիր առած է կեդրոնական վարչութեան պաշտօնին բնութիւնն ու պարտականութիւնները . բայց աւելորդ չէք համարիր համառօտել այսօր զանոնք, որպէս զի կարելի ըլլայ իւրաքանչիւր մասին ելևմտացոյցին հետ ունեցած յարաբերութիւնն աւելի լաւ տեսնել ։

Կեդրոնական վարչութեան պաշտօնին բնութիւնն է՝ հայրաբար կառավարել համայն ազգն, և իբր հըզօր մեքենայ իր միջոց զօրութեամբըն օրինական ուղղութիւն մի տալ այն ամէն երկրորդական անիւներուն՝ որք պիտի վարեն ազգային նաւը դէպ ի բարօրութիւն և յառաջդիմութիւն . իսկ իր ստանձնած պարտաւորութիւններն են .

1.— Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրէնքներն անխախտ և անարատ պահել, անոր ճշմարիտ պաշտօնեաներ պատրաստել, և կրօնական զգացումն ազգային որդւոց մէջ զարգացնել ։

2.— Ջանալ Ազգին առ Օսմանեան կառավարութիւնն ունեցած դարաւոր հպատակութեան հաւատարմութիւնն անկեղծ պահել, և ամրապնդել իր յարաբերութիւնները բոլոր օտարազգի հայրենակցաց հետ, և անոնց համակրութիւնը գրաւելու ջանալով՝ Հայոց պէս ցրուեալ ազգի մը անհրաժեշտ և ընդհանուր իրաւունքները պաշտպանել ։ Մէկ բանիւ, աշխատիլ՝ ազգին ընդհանրութեան վիճակը քաղաքակիրթ ժողովրդեան մը վիճակին հասցնելու, որոյ համար պէտք է.

Նախ՝—Ազգային մտաւորական կարողութիւնը բարձրացնել և զարգացնել, արժանաւոր ուսուցիչներ պատրաստել . ընդհանուր վարժարանաց միօրինակ ուղղութիւն մը տալ ։

Երկրորդ՝—Ազգային նիւթական հարստութիւններն անկորուստ պահպանել, անոնց բարգաւաճմանը հոգ տանիլ, և բոլոր հաստատութեանց ելևմուտքը contrôleի տակ առնել ։

Երրորդ՝—Մեր նախահարց մեծամեծ զոհողութեամբ ձեռք բերած դարաւոր առանձնաշնորհումներն անեղծ պահելու հոգ տանիլ . Ազգային Ժողովէն սահմանեալ օրէնքները գործածութեան մէջ դնել ամենուրեք, և ծագած ամեն ազգային ներքին խնդիր ըստ այնմ օրինաց լուծել և կարգադրել . ի մի բան ազգայնութիւնը նիւթապէս և բարոյապէս պահպանել ։

Աչք առջև ունելով Ազգ. վարչութեան կատարելիք պարտականութիւններն, քննենք թէ ի՞նչ անհրաժեշտ պիտոյք կան զանոնք չըսեմք անթերի, այլ գէթ գոհացուցիչ կերպիւ կատարելու ։

Նախ՝ Եկեղեցւոյ պահպանութիւնը գլխաւորաբար կղերականաց յանձնուած ըլլալով, իւրեանց սպասուած ծառայութիւնն իրականացընելու համար՝ պէտք է որ կղերականք իրենց առաջարկեալ պաշտօնները մտադիր ստանձնեն, և զայնս խղճի մտօք կատարելու համար ամենայն զոհողութիւն յանձն առնելու պատրաստականութիւնն ճանչնան և կատարեն ։ Միւս կողմէն ալ կղերական դասուն վիճակը պէտք է բարւոքել, բարձրացնել, որն որ դրամով միայն կրնայ ըլլալ ։ Վասն զի ամեն մարդ գիտէ թէ մեր կղերն հարուստ չէ ։ Երբ որ և իցէ եկեղեցական մը պաշտօնի կը կոչուի, նա իր պաշտօնն ըստ արժանւոյն կատարելու համար՝ իր ապրուստը պէտք չէ մտածել ։ Հետևապէս վարչութիւնը կարող ըլլալու է նորա ոչ միայն ճանապարհորդութեան ծախքը հայթայթել, այլ մինչև իսկ, նորա ապրուստին համար պահանջուած բոլոր սովորական ծախքերն . եթէ գացած տեղը դժուարութեան հանդիպի, յոյս ունենալու է կեդրոնէն ստանալու, որոյ ազդեցութեամբն ի վերջոյ կեդրոնն այս դասուն համար հատուցած գումարը կրնայ ձեռք անցունել ։

Մինչդեռ Պատրիարքարանը չի կարենալով այս ընթացքին հետևիլ, շատ մը գործունեայ և բանիբուն եկեղեցականաց գործակցութենէն կը զրկուի ազգը ։

Այս վիճակն այնպիսի չփթութիւն մը կը յարուցանէ, որ կարծուածէն շատ աւելի մեծ ազդեցութիւն կ՚ունենայ, Ազգային օրինաց և մինչև իսկ եկեղեցական դատակարգութեան պահանջած հըպատակութեան դէմ անսաստողներն իսկ անպատիժ մնալուն, որով պարտազանցն ու անմեղն իրարու հետ կը շփոթուին ։

Այս օրինաց գործադրութեան արգելիչ գլխաւոր պարագայ մը ։

Պատրիարքարանի ընթացքին կանոնաւորութեան արգելիչ պատճառներէն մին ալ Պատրիարքարանի արդի շէնքին անբաւականութիւնն է . սա հազիւ յաջողութեամբ միայն հպատակ ազգի մը փոխանորդարանը կրնայ ըլլալ և կամ Կ. Պոլսոյ առաջնորդարանը ։ Եթէ բաղդատենք զայն մեր ուրիշ ազգի հայրենակցաց պաշտօնատեղիներուն հետ՝ պիտի հաստատէք ըսածնիս ։ Երեք միլիոն ժողովուրդի մը Պատրիարքարանը ներկայ շէնքին առ նուազն եռապատիկ ընդարձակութիւնը պէտք է ունենայ ։ Ո՞ւր են վարչական զանազան ճիւղերու յատկացեալ սենեակներն, ո՞ւր է Ազգ. ժողովոյ սրահը . ո՞ւր է ըստ պատշաճին Տէրութեան պաշտօնատարներ և կամ ուրիշ ականաւոր հիւրերու համար ընդունելութեան դահլիճ մը, և ի պահանջել հարկին զանոնք մեծարելու համար չափաւոր վայելչութիւն ունեցող սեղանատուն մը ։

Անտարակոյս ականաւոր հիւրերու ներկայ Պատրիարքարանս այցելելն ազգին նկատմամբ աննըպաստ գաղափար մը գոյացնելու միայն կը ծառայէ ։ Թէպէտ և այս շէնքը միանգամ՝ ծախքով լմնալու բան է, բայց իբր նախնական պէտք և պարագայ անմիջապէս գործադրելու առաջադրականութեան մէջ չըլլալուն, կրնանք առ այժմ յետաձգել . հետևաբար անցնինք առօրեական պէտքերուն ։

Ա.— Ազգահամարի դիւան մը, որ համայն արու և էգ ազգայնոց ծնընդեան, մկրտութեան և վախճանման թուականներն և անոնց վերաբերեալ բոլոր դէպքերը շարունակաբար արձանագրէ ։ Այսպիսի դիւան մը առ նուազն 6 պաշտօնէի կը կարօտի ։

Բ.— Համարակալութեան դիւան մը, որ ներքին համարակալութենէ զատ բոլոր ազգային հաստատութեանց հաշուական գործողութեանց քննութիւնն ընէ և ընդհանուր ազգին նիւթական վիճակը շարունակ երևան հանէ ։ Այս պաշտօնն առ նուազն երեք մնայուն և վեց այցելու կարող պաշտօնեաներով կրնայ կարգադրուիլ, որոց 5ն ի գաւառս պիտի այցելեն ։

Գ.— Արձանագրութեան դիւան մը, որ ոչ միայն ի հնուց անտի սովորութիւն եղած Ազգ. Ժողովոյ արձանագրութիւններն յատուկ օրինօք ի տոմարի ամփոփէ, այլ և ազգային առանձնաշնորհումներու, հաստատութեանց, վաքըֆներու, կալուածոց պերաթները, ֆէրմանները, վագըֆները, սէնէտներն յատկապէս զանազան տոմարներու մէջ դասակարգութեամբ արձանագրէ, և անոնց նկատմամբ զանազան ժամանակ պատահած անցքերը, այսինքն վէճերը, դատավարութիւնը, վերջապէս պատահած և պատահելիք փոփոխութիւնները հետզհետէ որոնելով կցէ իրենց շարքին մէջ . նոյնպէս դասէ համայն եկեղեցական և աշխարհական ազգային պաշտօնատարաց անունները, պաշտօնավարութեան թուականը, պաշտօնանկութեան կամ հրաժարման պատճառներն ու թուականը մասնաւոր տոմարի մէջ արձանագրէ ։ Վերջապէս Պատրիարքարանի ընդունած բոլոր գրերուն համառօտութիւնն յատուկ տոմարի մէջ արձանագրէ և գրապահութեան պաշտօնը վարէ, որ առ նուազն 6 կարող պաշտօնեայով կ՚ըլլայ ։

Դ.— Խմբագրութեան դիւան մը փոխանորդարանի, առաջնորդարաններու, դատաստանական սենեակներու և զանազան խորհրդականաց հարկ եղած քարտուղարներէն և ատենադպիրներէն բաղկացեալ, որ առ այժմ 12 անձով կրնայ ըլլալ ։

Ե.— Թարգմանութեան դիւան մը, Հայերէն, Տաճկերէն և Գաղղիերէն լեզուաց հմուտ անձերէ, որ առ նուազն 4 հոգիի պէտք կ՚ունենայ ։

Զ.— Ազգային տրոց մասնաւոր դիւան մը, որ տրոց մասնակցող անձանց ազգահամարն ընէ, տրոց քանակութիւնը նշանակէ, հաւաքեալ տուրքերն արձանագրէ, տրոց բաշխման և հաւաքման տոմարները պատրաստէ, տրոց հաշուակալութիւնն և ճիւղերու հետ քննութիւնն ընէ և տրոց վերաբերեալ ամեն նախաքննութիւն կատարէ ։

Է.— Այս դիւաններէն զատ պէտք է Պատրիարքին քով 5-6 հատ հմուտ, ընդունակ, օրինագէտ և բանիբուն վարդապետ կամ քահանայներ գտնուին, որոց երեքը մնայուն և միւս երեքն ի դիմաց Պատրիարքի և Վարչութեան, ի հարկին առանձինն կամ աշխարհական քարտուղարի մը ընկերակցութեամբ, այցելու հովուութեան պաշտօնը վարեն թէ՛ ի Տաճկաստան և թէ՛ այն ամեն տեղ ուր Հայ գաղթականութիւն կայ ։

Ահա այս և սոյնց նման ուրիշ կարևոր ծախքերու համար, որք անհրաժեշտ են Ազգային դաստիարակութեան մղում տալու և գաւառական այցելութիւնները կարենալ հաստատելու համար, որոց նկատմամբ արդի ելևմտացոյցին մէջ նըշանակեալ փոքրիկ գումարն իսկ հայթայթելու դժուարութեան մէջ կը գտնուի այսօր կեդրոնական սնտուկը, պարզապէս պէտք է արդի ելևմտացոյցին եռապատիկ քանակութեամբ բարձրացնել իր պիւտճէն ։

Անշուշտ պիտի առարկուի թէ, ըստ որում Պատրիարքարանի այժմու հասոյթը նուազ, և ազգն աղքատ է, պիտի սահմանինք առջի վիճակին մէջ շարունակել մինչև որ հասութից աղբիւրն առատանայ ։

Բայց նախ պէտք է գիտնալ որ եթէ կեդրոնական պիւտճէն 15000 ոսկի ալ ըլլայ, իւրաքանչիւր Հայու 20 փարայ վճարելովը կրնայ հաւաքուիլ ։ Երկրորդ, մինչև որ ազգային տուրքը չընդհանրանայ, կեդրոնական սնտուկի հասոյթը չի կըրնար առատանալ ։

Դարձեալ պիտի առարկուի թէ նախորդ շրջանին մէջ այս խնդրոյն կարևորութիւն տալով՝ օրէնքն հաստատեցաւ և գործադրութիւնը Վարչական Խորհրդոյ յանձնըւեցաւ, և եթէ նա զայն իբրև ընտրողական խնդիր նկատողութեան առնելով գործադրութեան չէ դրած, յանցանքը իրն է ։ Բայց ներեցէք որ ճշմարտութիւնն յայտնենք . Ձեր վարչութիւնն այս մասին իր պարտականութիւնն սկըսաւ կատարել, բայց չի կրցաւ շարունակել դրամի պակասութեան պատճառաւ ։

Արդեօք ներելի՞ է՝ եթէ պատճառաբանենք թէ բուն իսկ այդ օրէնքն, որ ազգին հասութից աղբիւրը պիտի բանայ, գործադրութեան դնելու համար ծախք ընել հարկ է, և այն ալ մեծաքանակ, այսինքն՝ այսօր կեդրոնական սնտուկին պատրաստ չունեցած և այս ընթացքով երբեք չունենալիք դրամն ։

Այո՛, տեարք, Ազգ. տուրքն ընդհանրացնելու համար պէտք է մասնաւոր դիւան մը ունենալ, ինչպէս վերը բացատրեցինք, ազգահամարի ցանկերը պատրաստելու, կանոնագիրներ, հրահանգներ և անդորրագիրներ տպելու համար անպատճառ նախնական դրամագլուխ մը պէտք է, որ առ նուազն 1000-1500 ոսկւոյ կը կարօտի, և Պատրիարքարանն որ առօրեայ պիտոյքը լրացնելու դժուարութեան մէջ է, ի՞նչպէս կարելի է որ բայց տրոց բաշխման և հաւաքման համար հարկ եղած վերոյիշեալ գումարը կարենայ հայթայթել ։

Մէկ կողմ դնելով գաւառները, բուն Պոլսոյ համար պատրաստուած գործողութիւնը չի կրցաւ կատարել, և կիսկատար մնաց, և սոյն նման շատ ուրիշ արդիւնաւոր գործեր, որոց անգործադրելի մնալն ազգին նիւթական և բարոյական մահ պիտի պատճառեն ։

Կրնայ առարկուիլ թէ մինչև հիմայ ազգը բնաւ տարեկան 10000 ոսկւոյ ծախք չէ ունեցեր, և թէ Ազգը և թէ Պատրիարքարանը կեցեր են և կը մնան ։ Ներուի մեզ ըսել թէ Պատրիարքարանը կեցեր է և կը մնայ իբր հին շէնք մը և ոչ թէ Ազգին կեդրոնատեղին ։ Վասն զի ո՛չ կանոնաւոր կերպիւ ազգայինք արձանագրուած են, ոչ ազգային սեփականութիւնք, ոչ ազգային նշանաւոր անցքեր, ոչ հնութիւնք, և վերջապէս այն ամեն բան որ առանց այս անդ դիմելու կեդրոնէն տեղեկանալ պէտք է, այսօր անկատար և անյուսալի վիճակի մէջ է ։

Եթէ ներկայ վիճակին շարունակութենէն Ազգը գոհունակութիւն կը յայտնէ, և վերոգրեալ առաջարկութիւնք չեն ընդունուիր, այն ատեն պէտք է խոստովանիլ թէ մեզի համար աւելորդ է վարչական կազմակերպութիւն, ներքին բարեկարգութիւն, և ուրիշ սոյնց նման խնդիրներ, և թէ՛ մեզի վայելուչ եղած Պատրիարքարանը կամ՝ կեդրոնական վարչութիւնն է՝ Պատրիարքի մը նախագահութեամբ ներքեւ երեք կրօնական և երեք աշխարհական բաղկացեալ ժողովակ մը, որոց 4 գիտնականք և մի քանի քարոզիչ բաւական կըլլան ։ Թէպէտ այն ատեն չի գիտցուիր թէ ներկայ համայնքը գոնէ կրնայ գանձուիլ ։

Ահաւասիկ ներքին դժուարութեանց բարձման համար վճռական խորհրդոյ Ս. Պատրիարք Հօր հետ համախորհուրդ պէտք տեսած կէտերն, որոց դարմաններուն վրայ խորհուրդ ալ յօրէն խորհրդածելէ յետոյ պատուելի ժողովոյդ կ՚առաջարկէ ։

Ա. Եկեղեցական կարգադրութեան ընդհանուր դարմանելու համար՝ յանձնարարել կրօնական Ատենին, որ թէ՛ ի կեդրոնս և թէ՛ ի գաւառս կղերականաց մէջը կողմանէ Ազգային իշխանութեան դէմ եղած ըմբոստութիւններն և եկեղեցական դասակարգութեան պահանջած հնազանդութեան դէմ անսաստողներն ըստ օրինաց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անպատիժ չը թողու համար մասնաւոր հրահանգ մը պատրաստէ, որով ամենայն Առաջնորդք, Եպիսկոպոսունք, վարդապետք բոլոր եկեղեցական մեծ կամ փոքր պաշտօնատարք, պարտաւորեալ ըլլան՝ իրենց ստորադասեալներուն այս օրինակ յանցանաց աչք չի գոցել և ըստ օրինի պատժել ։

Բ. Ըստ Սահմանադրութեան իւրաքանչիւր շահու տէր անհատի կեդրոնական և գաւառական արբոց մասնակցելու պարտականութիւնը կատարել տալով, կեդրոնական սնտուկին համայնք մի քանի պատիկ աւելցնելու միջոցները ձեռք առնել ։

Եւ ըստ որում, այս դարմանը միանգամայն չի կրնար սպասուած արդիւնքն արտադրել, այլ ատեն ճանապար յառաջ երթալով մէկ երկու տարուան մէջ կրնայ կատարելապէս արդիւնաւորել, հետեւապէս և անհրաժեշտ է յանկարծակի այժմու պիւտճէին եւապակասն կամ կրկնապատիկն որոշելու առաջարկ մը բերել, ուստի բուն խնդրոյ հաւաքումն ընդհանրացնելու համար անհրաժեշտ եղող գումարն այժմէն ներքին փոխառութեամբ մը հայթայթելու որոշումն ընել ։

Այն առաջարկը, Ցեղը Երեսփոխանը, Խորհուրդս պատրաստած էր անցեալ տարի, և որոշած էր՝ իբրեւ յարակից խնդիր՝ ելևմտացոյց քուէարկութեան պահուն ներկայել և սեփականութիւնն ապացուցանելով պատուական ժողովոյդ՝ քուէարկել տալ եւր հրամայել. սակայն ձեռքի ծանօթ եղած դէպքերն պատճառաւ մինչեւ ցարդ յետաձգուեցաւ ։

Ուստի այս պահուս թէպէտ իր պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած է, վարչութիւնը կրնայ համարձակիլ աւելի ուժգնաբար սոյն գործադրութեան հարկը պատուական ժողովոյդ յանձնարարել. ըստ որում յարակից է Պատրիարքական պաշտօնը շրջապատող դժուարութիւններէն ազատելու խնդրոյն ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ՀՈԳԻ

Բարիզ, 27 մայիս, 1882

Ցեար խմբագիր,

Բարեկամ մը Լոնտոնէն կը գրէ ինձ. «Ցանկալի մը բանալեցայ, Էմիլ Զօլայի վերջին վիպասանութիւնը կարդալ սկսայ, այս ի՛նչ վիպասանութիւն, քանի կարդամ աւելի կը զզուիմ, աղտեղութիւն ու մրոտութ, ա՞յս է Պօթ-Պուիյը կամ Պօթ-Պուիյը գրականութեան մէջ, ա՞յս է կատարելութիւնը մատենագրութեան մէջ. շատ նոր վիպասանութիւններ կարդացի, Օքթավ Ֆէօյէ, Շէրպիւլիէ, Բլուսի, նոյն իսկ Ֆլօպէր ու Ալֆօնս Տօտէի յաւելինք. և հաւնեցայ ձեռքերնուս եկած վէպերն, ու սակայն երկնից կապոյտը կը ցոլայ անդ անդ, և աւելի եւսը Հուկօյի վերջին գիրքը, որ կարծես թէ բոլոր հոլանէ է և խօնի, այլ այս անիծած գիրքին մէջ ուրիշ բան չեմ տեսներ այլ ամէն բան կեղկեղուքը»։

Երբ բարեկամիս այս նամակն աւարտեցի սկսայ խոկալ կամ թէ ինձ յիշել այն խորհրդածութիւնները որ երբեմն արթնցած են ինձ այս օրինակ վիպասանութիւնք ։ Եւ սակայն Էմիլ Զօլա հասարակ մատենագիր մը չէ, նախանձելի ձիրքեր ունի մատենագրի. ոչ միայն մանրամասն ու մանրակրկիտ վիպասան է նա, այլ նաեւ գլխէ բաներն խորագով փայլեցնելու արհեստը և իր արձակ գրութիւնը կ՚երգեն կարծես թէ և բաղում այն է որ կը սաղաչափէ առանց ուզելու ։ Եւ մարդ կը զգայ ամեն բանէ երբ իր վիպասանութիւնները կարդայ ։ Ինչու ։ Վասն զի՝ անհոգի անասունը կը նկարագրէ նա, և լոկ գեղջուծոյ ծնունդ այս աշխարհը ուր բարին ու յոռին միեւնոյն բան են, ուր իբրեւ լոկ գործարանաբանական երեւոյթներ ըստ ինքեան բարոյական նշանակութիւն մը չունին և չեն կրնար ունենալ՝ առաքինութիւն և մոլութիւն, մեծն ու գաղաթ, ազնիւն ու անարգ, բարձրն ու ցած. ուր ամեն ինչ տափանք մըն է, ամեն խառն խռնիչանք և ուխին ալ մոլեգնութիւն ։ Վասն զի՝ անզգայ և անհոգի բնութիւնը կը նկարագրէ նա, այնպէս ինչպէս որ կ՚երեւնայ աչաց. արդ՝ երբ բան մը չը ցոլանար մեզ բնութեան վրայ, երբ մարդուս հոգին չը շրջէր այդ ծառերուն վրայ, այդ ջուրերուն վրայ, այդ վարդերուն վրայ, այդ քոյսերուն վրայ և խոտոյ հատիկին վրայ, շողն ու խուռնը կը պակսին այդ ծառերուն, ջուրերուն և ամեն վարդերուն ու ամեն քոյսերուն և կեանքը կը պակսի խոտոյ հատիկին . . . ։

Էմիլ Զօլայի մատենագրութիւնը ժամանակի նշան մըն է. տրամաբանական անխուսելի հետեւանքն է այսօրուան տիրող գաղափարաց որք, աւա՜ղ, մեր ազգին մէջ ալ սկսան հորդան տալ . . . ։ Եւ այս ազգին մոռցընել տալ կ՚ուզեն ինչ որ վեց հազար տարիէ ի վեր միտն էր պահած ։

Գեղեցիկ գաղութեանց ու գեղարուեստից ծնող և ներշնչօղ՝ ամեն տեղ ու ամեն ատեն կրօնքն եղած է իր զանազան ձեւերով. անոնք որ կրօնքին տեղ գիտութիւնը կը դնեն այսօր, բարոյական կեանքին տեղ ալ նիւթական կեանքը, բնական հետեւութեամբ գեղարուեստից տեղ ճարտարարուեստները կը դնեն, ներշնչմանց տեղ ընդօրինակութիւնը, զգացմանց տեղ զգայութիւնը, զոր բացատրելու համար ի գործ կ՚ածեն միեւնոյն բնական հետեւութեամբ վերացեալ բառերու տեղ թանձրացեալ բառեր. ահա՛ այսպէս կը ծնի ու նիւթական իմաստասիրութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած կը քալէ կը յառաջանայ ու կը զարգանայ գրականութեան մէջ ռէալիզմը, ինչպէս ինք իսկ Զօլա հաստատած է անհերքելի փաստաբանութեամբ ։

Ով որ ծառը կը սիրէ պտուղն ալ պէտք է սիրէ ։ Բնութիւնը որ կը խօսի աչքերուն զայն կ՚ընտրեն և Աստուած որ կը խօսի հոգւոյն կը մերժեն նիւթական իմաստասէրք ։ Բնական վիպասանք ալ իրենց վէպերուն մէջ կը խօսին միայն աչաց և միայն մարդուս զգայութիւններուն ու ջիղերը կը գրգռեն և չեն խօսիր սրտին որ չկայ իրենց համար այլ թէ միայն իբրեւ անդամազննական բացատրութիւն մը ։

Նախկին լուսոյն ու Բարիզի հրակայազօրծ սալայատակներուն վրայ գրուած են այդ վէպերը. Էր ժամանակ՝ այս դարուս սկիզբները՝ որ երկնից չքնաղ ու ծաղկանց բուրմունքներովը ու պղտոր գարթմաբար յօդոյ, արեւուն ա՛չքին տակ, կը գրէին Շաթօպրիան, Լամարթին, Հիւկօ, Միւսէ, և նոյն իսկ այն մեծ ու յուսահատ ոգին, Պա՛յրըն, որ յերկնից վտարուած հրեշտակի բոլոր դառնութիւնն ու սրտամտութիւնն ունէր, այլ և այն աննահանջելի նայուածքը որ դարձեալ և միշտ երկնից կը յառէր ։

Լամարթին, ամենէն աւելի նա է բանաստեղծ, զի հոգւոյ բանաստեղծն է նա ։ Երբ իր քնարին առաջին ձայնը լսելի եղաւ, այնպէս եղաւ իբրեւ թէ առաջին անգամ կը հնչէր բանաստեղծական քնարին ձայնը Փրանսայի մէջ, երբ հոգիք թէ յոգնած էին քաղաքական և աշխարհական պատերազմաց ծովերը, երբ անձնարձակ ազատութիւնը ու ապա երկրորդ գիտութիւնը հեղձամղձուկ ըրեր էին այն մեծ ազգին հանճարը, երբ մարդիկ էր աւելինը և ընդարմացեր էին հոգիներն ամենուն, երբ երկինք երկլացածութեամբ անդին էր բռնել, երբ երկրպագու մատենագրութիւն մը՝ ամբարտաւան հանճարի մը խոժոռ նայուածքներէն ալ չ՚ամնաձեւեալ բոլորովին նուաստացուցեր էր բանաստեղծութիւնն ու սիրտերը և ազատութեան հաւատքը զօրաւոր գետ մը պէս կը հոսէր կ՚անցնէր այն մեծ հանճարին ոտքերուն առջեւ ։ Ինչ որ Շաթօպրիան չը կրցաւ ընել, Լամարթին ըրաւ զայն ։ Անհուններն մեծ հարեւանը բացաւ ընդլայնեց այն վայրահալ հոգիներուն առջեւ՝ որք իրենց պարտութեանը վրայ իրենք ալ զարմացան ։ Իր բոլոր տաղերուն մէջ որք երաժշտութեան մը պէս կը հնչէին, երկնից կարօտնէ անձկալիրեայ հոգին՝ վեր կը սլանար միշտ երկրէ ։ Սէրն որ կ՚երգէր՝ աստուածային պաշտամամբ խառնուած էր. սէրն ու ամեն բան կ՚առնէր իրեն հետ յեթեր կը բարձրացնէր ։ Մշտամռունչ աղօթք մըն էր նա, և ուրիշ ի՛նչ կրնար ըլլալ բնութենէ ներշնչեալ այն բանաստեղծը. ո՜չ ապաքէն ամենայն ինչ կ՚աղօթէ յաստի. ո՜չ ապաքէն ժամեր կան այնպիսի խորհրդաւոր ժամեր ուր ամենայն ինչ արարչութեան մէջ կը թուին որ աղօթքի գօտւոյ բռնուած է, թռչունը, ծաղիկը, տաղը, աւազի հատիկը. ո՜չ ապաքէն ամենայն ինչ կը սարսռայ, կ՚արտասուէ ու կը պաղատի ։ Եւ միայն մարդս պիտի չ՚աղօթէ, մարդս որոյ վրայ կը խուժեն ամէնք, որ բոլոր բնութեան մէջ անժառանգ եղ՝ ինքն է միայն որոյ մխիթարութիւնը յոյսն ու մեծութիւնն է, խօսիլ ընդ Աստուծոյ ։ Բոլոր ներշնչմանք էր Լամարթին. և ներշնչմանք բռնելով պէտք չէ իմանալ յախուռն և յանդուգն երեւակայութեան մը արշաւանքը բանին և իմաստութեան սահմանին մէջ, այլ հոգւոյն ցոլացմանքը խոնարհութեան վրայ ։ Բանաստեղծը անտեսանելին կը նշմարէ և ինչ որ ուրիշները կը նշմարեն նա կը տեսնէ. բարոյական մարդը կը նախազգայ, բանաստեղծը կը մարգարէանայ ։ Իրաւունք ունէին Լատինք որ մարգարէ ու բանաստեղծ մի և նոյն բառով կը բացատրէին ։

«Բանաստեղծին օրհնեալ է անունը, անիծեալ է կեանքը»։ Այն մարդը որուն անունը բոլոր աշխարհ յուշի կը կոչէր, իր քաղաքական ձախորդութեանց մէջ տեսաւ զինքը լքեալ ամէնէն, լքեալ իր բարեկամներէն իսկ, բան մը որուն համար Փիլ-Ֆալու մեծ հոգիներու ամենամեծ տառապանքն է կ՚ըսէ ։ Մեկուսի ապրեցաւ աշխարհէ, պարտքերու և մոռացութեան տակ ճնշեալ, և նա որ վեհվերն էր երգեր և փոխեն էր գրեր, Դաշնակներու ու Խորհրդածութեանց գրքին հեղինակը, տեսաւ իր վերջին օրերուն, ի նախնեաց մնացած իր կալուածները տունն ու այգիները որոնց իր հոգին էր խառներ, տեսաւ որ մէկիկ մէկիկ ուրիշներուն ձեռքն անցան ամէնքն ալ. և ինք որ արդէն չ՚էր սիրեր զաշխարհ, զզուեցաւ աշխարհէ և մեկնեցաւ անտրտունջ. ինչպէս անտրտունջ կը մեկնի ան որ ալ բաժակին մրուրը քամած է և որ արմատ չէ ձգած յաշխարհի, ինչպէս կ՚ըսէր ինք ալ հեռաւեալ տաղերուն մէջ.

«Ա՜հ, լաց թո՛ղ, լա՛ց այն մարդն որոյ
ձեռք մեկնած
Ցարեալ իբր ըղձակեղ ամայն իւր
ինկողաց
Վաղամեռն հետ կը տանէ իր յոյսն ալ
որ կ՚անցնի.
Իսկ ես որ՝ արմատ ոչ ձգեցի յաշ-
խարհի
Նա կ՚երթամ անաչխատ պէս թեթեւ
տերեւին
Վերերեւալ չընչօղը երկնից»

Օր մը նորէն պիտի կրկնէ աշխարհ իր անունը. մարդս երկրագործ իրականութեամբ գոհ չը կրնար ըլլալ և ոչ աղտոտութեամբ և խենեշ գեղխութեանց մէջ ապրիլ երկար ժամանակ. պէտք է մաքուր օդ ծծէ ։ Ու երբ գիտութեանց ամեն գիւտերէն ետքը և իմաստասիրութեան ամեն ձեւերէն ետքը՝ մարդիկ նորէն սկսին բնաւել մեր հօրեղբայրներէն անդին ու մեր բոլոր մեծապաշտներէն վեր՝ անապական ճշմարիտ լոյսն որ անմոռանալի հեռաւորութիւններէ կ՚անդրադառնայ ի մեզ մեր աշխարհին ստուերներուն միջեւ էն, երբ զգան պէտքը իրենց իրենցմէ վեր բարձրանալու, նորէն պիտի կարդան Լամարթին որ գրեց փոխադրէ միշտ մաքուր բարաւոնները մէջ, արծարծելով իրենց սկզբունքն ու սիրտը երկնային դաշնակութիւններով որոնց արձագանքը դեռ չէ մարած ու չը պիտի մարի ։ ՎԱՀՐԱՄ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ
ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

. . . Խմբագիր .

Ազգային ասպարէզի մէջ հանրածանօթ անձի մը ինքնասպանութեան մահը երբ ամենուն սարսափ կը պատճառէր և տեսակ տեսակ խորհրդածութեանց առիթ կուտայ, մեր վրայ աւելի ազդու և կրնամ ըսել անմխիթարելի տպաւորութիւն մը կ՚ազդէր, յիշեցնելով մեզի իւր կենաց վերջին ամիսներուն մէջ տեղի ունեցած մէկ քանի դէպքեր, որոնց հրատարակութիւնը սրբազան պարտք մը կը համարուի մեր կողմէն մեղմացնելու համար գոնէ այն մեղադրանաց ազդեցութիւնն՝ որ մարդիկ իրենց պակասաւոր դատողութեամբը կը տեղացնեն դժբաղդ անձի մը անուանը վրայ, անուն մը՝ որ գերեզմանի մը վրայ անգամ չի զրկուելու իւր ազգականաց և բարեկամաց մխիթարանք միայն բարոյական յիշատակ մը կը թողու աշխարհիս վրայ ։ . . . Խմբագիր, դուք ալ իբրեւ վաղեմի բարեկամ յիշեալ անձին, պարտիք այս սրբազան պարտականութեան մասնակցիլ՝ հրատարակել բարեհաճելով մեր այս տողերը եթէ պատշաճ դատիք ։

Պէյլիկճեան Սեդրակ էֆէնտի Աքունի չինքերուն տուած երկաթներուն փոխարէն 550 լիրա վսեմ. Սարգիս պէյէն պահանջէր դատուելով Անգլիացի Հանսոն վաճառականին գործոցը դադարումէն անմիջապէս ետքը իւր յիշեալ պահանջքը գանձելու համար ընտիպողական կերպով դիմել սկսաւ Ն. Վսեմութեան գործակատարաց, և չի կարենալով յաջողիլ իւր խնդիրքը անոնց կատարել տալու, վասն զի անոնց իրաւասութիւնն վեր էր ատ, հարկադրուեցաւ աղերսագրով մը Ն. Վսեմութեան դիմել ։ Ներսէսեան Գրիգոր էֆէնտի, թէպէտ և Վսեմ. Սարգիս պէյի գործակատարութիւնն բաւական ատենէ ի վեր հրաժարած էր, այսու ամենայնիւ Ն. Վսեմութեան վրայ իւր ազդեցութիւնն այնքան յայտնի էր ամենուն համար, որ Ն. Վսեմութիւնն խնդիրք մը ընելու պէտք ունեցողներուն գրեթէ ամէնքն ալ նախ անոր կը դիմէին ։ Պէյլիկճեան էֆէնտի ալ այն շատերուն պէս այս պարագայիս մէջ անոր դիմելով ջերմ թախանձանօք իւր միջնորդութիւնը խնդրած էր, և ինչպէս որ քիչ մը վարը պիտի տեսնուի յուսատու պատասխան ալ առած էր իրմէն ։ Սակայն տեսակ մը նորաձեւ հանճարեղութիւն այնպէս տարածուած է բարձրաստիճան անձանց ոմանց որ «խօսքը իրենց միտքը ծածկելու համար գործածեն» և ոչ թէ իրենց խոստմունքը ապահով գործադրելու նշան մը ընծայեն. ուստի չի կրցաւ Պէյլիկճեան էֆէնտի անձամբ Ն. Վսեմութեան ներկայանալու պատույն արժանանալ, և հարկադրուեցաւ խնդրել որ գոնէ իւր աղերսագրին նոր ձեռքը մատուցանէ Դրժբաղդ անձը Հանսոնի անձնական մէկ մեծ գումար մը կորսնցուցած ըլլալով և այդ գումարին փոխարէն փոխառակագրով մը Եւրոպայի պարտական գտնուելով, ամենայն թախանձանօք կ՚աղերսէր որ գոնէ իւր այս պահանջքին վճարումին ապահովելու, որ երբ փոխանակագրին պայմանաժամը լրանայ և վճարը համնի, իւր ստորագրութեան պատիւը պահելու կարող ըլլայ և չի հարկադրուի իւր առեւտրական տունը գոցել փակելու. «Եթէ աղերսագիրս չի մատուցուի և խնդիրքս չի կատարուի, զիս մէկ մ՚ալ չի պիտի տեսնէք» կ՚ըսէր ։ Անշուշտ այս խօսքերը ծանր նշանակութիւն մ՚ունէին, զոր տպացած ստուգեց դժբաղդաբար ։ Իւր այս թախանձանաց սեփողական ձեւն եւ իւր խօսքերուն սխրութիւնը անմխիթարելի ազդեցութիւն մը ընելով մեր վրայ, հարկադրուեցանք իւր այս խօսքերը կրկնելու որու որ անկ էր եւ աղերսագիրը Նորին Վսեմութեան տրուեցաւ. սակայն սպասուած արդիւնքը չի կրցաւ երբեք ձեռք բերել, եւ բրած յուսահատ խօսքերուն ուշադրութիւն անգամ չընծայուելով այն աստիճան տարտամ եւ ապարդիւն միջոցներ առաջարկուեցաւ, որ ի վերջոյ ընտրազատուեցաւ դատ բանալու իւր պահանջքին ստանալու համար, եւ յաջողեցաւ ալ իւր իրաւունքը պաշտօնական կերպով հաստատելու, սակայն առաջին վճռով մը ստակ չի հատուցուիր դատախազի մը, եւ իրաւունքն այնպէս կը պահանջէ որ ատեան ապառ ըլլայ երկրորդ եւ երրորդ դատարանի մ՚ալ դիմելու. այսու ամենայնիւ այս իրաւունքը երբեմն ասոնցմէ ձեռք զէնք մը կ՚ըլլայ առաջին վճռին աւելցու կամ հատուցման ժամանակին երկարաձգելու ։ Այսպէս բրաւ Ն. Վսեմութեան փաստաբանն ալ ։ Հետեւաբար օրին անցան եւ իւր ստորագրած փոխանակագրին վճարը մօտեցաւ. ինչ պիտի պատասխանէր իւր ստորագրութիւնը ներկայացնողին . . . ։ Այս մտածութիւնը խանգարեց անշուշտ իւր ուղիղ դատողութիւնը եւ դիմեց նա անձնասպանութեան ծայրայեղ միջոցին . . . եւ յիրաւի դիւրին է արդեօք իւր 60 տարեկան հասակին մէջ, մինչեւ այն օրը ամենայն դժուարութեանց կառուցած բնաւորութեան շէնքը աւերակ տեսնել եւ զայն կրկին ի նորոյ կառուցանելու կըլլայ. . . Միթէ ամէն մարդ կրնա՞յ ունենալ Լամարթինի մը ի հաստատարական հոգին, որ իւր յուսահատ միջոցին անոր նման գոչէ թէ «անձնասպանութիւնը փախուստ մ՚է կենաց ասպարէզէն, եւ փախուստ երբեք քաջութիւն չէ, այլ վատութիւն». գոնէ Լամարթինի ապրած միջոցին բարոյականութիւնը տակաւին յուսոյ նշոյլ մը կ՚ընծայէր յուսահատ անձանց աչաց, եւ կը գտնուէին մարդասէր, երախտաւոր եւ բարեսիրտ անձինք որ երբեմն իրենց օգնութիւնը չէին զլանար արժանաւոր անհատներու ։ Բայց այն ատենէն ի վեր քառորդ դար մը սահեցաւ եւ մարդուս սիրտը իւր հակառակներուն նման այլափոխեցաւ ։ Այն զգացումները որ սուրբ եւ պարտաւորիչ կը համարուէին այն ատեն, այսօր պզտամնական դատարկ բառեր են, որ միայն գրքերու եւ խօսակցութեանց մէջ իբրեւ զարդ կը գործածուին ։ Այո՛, ներկայ ժամանակիս մէջ մարդասիրութիւն, բարեկամութիւն եւ այլն լոկին անհետացած են մարդուս սրտէն, եւ նոցա յաջորդած է միայն մէկ զգացում մը, որ դարուս նիւթական ազդեցութեամբն ամեն տեղ կը յաղթանակէ, այն է շահասիրութիւն եւ ոսկւոյ հորթի արձանին դէմ ծնրադրութիւն ։

Այս վիճակին աղետալի հետեւանքը լաւ զգացած ըլլալու էր Պէյլիկճեան էֆէնտին, որ իւր մահուանէն ամիս մը առաջ Թուրսայի մէջ պատահմամբ միմեանց հանդիպած ժամանակնիս իւր Սարգիս պէյէն անկեղծին ազատ Ներսէսեան Գրիգոր էֆէնտիի միջնորդութիւնը քանիցս անգամ աղերսած ըլլալը յիշելով սրտաշարժ հառաչանօք ըսաւ. «. . . . Ինձի խոստացած էր իմ այս գործս իւր շահին գործքին պէս նկատելու եւ ըստ այնմ աշխատելու, սակայն տեսանք եւ լաւ հասկցանք թէ ինչ կարժէ եղեր իւր խոստմունքը . . . ։ »

Չը գիտեմ թէ այս եղելութիւնները յայտնուելէ յետոյ, նորա յուսահատական մահուան մէջ մեղադրելին ո՞վ է. Մեռնո՞ղը թէ զինքն յուսահատութեան մէջ ձգելու պատճառ եղողը . . . ։

Սակայն ընթերցողք պիտի զարմանան որ այս վերջինը ի՛նչպէս առանց այլայլելու կրցաւ լսել Պէյլիկճեանի մահուան լուրը ։ . . . Խմբագիր, այս ալ իր բացատրութիւնն ունի ։ Ամեն բանի մէջ դժուարագոյնն առաջին քայլն է, երկրորդ եւ երրորդը մէկ մէկու յաջորդելով հետզհետէ կը դիւրանան եւ անկէ ետքինները սովորութիւն կ՚ըլլան. «առանց սովորութեան դարձած չկրնար գոյանալ» ըսած է հեղինակ մը ։ Այս ճամբուն մէջ ալ արդէն քանիցս քայլ առնուած ըլլալով, բնականաբար խիղճերը վարժուած են, եւ այս տեսակ անհելի լուրեր առնելու սովորած են ամենայն ականջները ։

Այդ զբաղումն խղճի տէր անձինք մոռցած չեն կրնար ըլլալ Արիֆ էֆէնտիի մը աղէկտուր մահը հորի մը մէջ . . . ինչպէս նաեւ Այվազեանի մը թշուառ վախճանը, եւ այլն, եւ այլն ։

. . . Խմբագիր, թէպէտ այս նիւթն անսպառ աղբիւր մ՚է ծանր խորհրդածութեանց եւ հատորներ կրնան գրուիլ ասոր վրայ, այսու ամենայնիւ մեր գրիչն ալ առաջ չերթար, եւ կը հարկադրուինք առ այժմ լռելու եւ ձեր իմաստուն խորհրդածութեանց յանձնելու ։

Սակայն տակաւին չի վերջացուցած, չի մոռնանք դաչելու եւ յայտարարելու ի մխիթարութիւն ամէն այն բարեսիրտ անձանց, որք սոսկայ քաւելներով գրահաւորեալ անխիղճ մարդկանց ձեռք չարչարուելու ենթակայ են, չի յուսահատիլ երբեք եւ յուսալ միշտ այն բարձր զօրութեան արդարութեանը վրայ, որ ամեն անկարգութիւն իւր ուղիղ չափովը կը կարգադրէ եւ ամեն անիրաւութիւն իւր ճշմարիտ իրաւամբը կանհետացնէ ։ Որ ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ ։ Խ. Ց. Կ.

ԲԱՂԷՇԻ ԳՈՐԾԵՐ

Տէր,

Ձեր թերթերէն միոյն մէջ Միացեալ ընկերութեանց դպրոցական տեղեկագրի մէջ Բաղէշ համար ըսուած է, որ 800 Հայ տուն ունի, երկու ալ ընկերական դպրոց, բարձրագոյն ու գեղջկական ։

Այս տեղեկութիւնը կարելի չէ ստուգական սեպել հաշուել, բոլոր սխալը Բաղէշ համար Միացեալ ընկերութեանց տեղեկութիւն տալոյն վրայ կ՚իյնայ ։

Բաղէշը 800 Հայ տնուոր քաղաք մը չէ, ունի նա 1500 Հայ տուն բնակիչ. պաշտօնապէս բարձր հեղինակութիւն մը այս հաշիւը ներկայելով ինձ, չեմ վարանիր գիտաւոր սխալ հաշուել 800 թիւը ։

Բաղէշը երկու ընկերական դպրոցոյ չունի, նախակրթարան մը միայն ունի, որ բարձրագոյն եւ գեղջկական երկուութիւն չը կրնար ներկայել, եւ 50 աշակերտի տեղ կը կարդացնէ միմիայն 35 աշակերտ ։

Բաղէշոյ մասին այս տեղեկութիւն տուող պարոնը գուցէ այսպէս կը չպարէ իր ամեն տեղեկագրութիւնները ։

⁂

Բաղէշի կուսակալութեան վերցուելու լուրերը չմնթեցին զանոնք, որք մեծ ու փոքր շահի խաղեր ունէին. շատեր կուսակալութիւնը հոս պահելու համար ժողովներու առաձգական միջոց կը ծրագրեն ։

Այսօր կառավարական Հայ եւ Թուրք պաշտօնեաներ նոյնպէս եւ Հ. Գ. Սրուանձտեան հեռագրատան կից սենեակ մը ժողովուելով կանչեցին բոլոր ժողովուրդը եւ առաջուց պատրաստուած մի վկայագիր ստորագրել տալին, որով մի քանիներ իրաւունք կ՚ունենան կուսակալութիւնը տեղս պահելու համար աշխատիլ ու ծախսել. Թէպէտ ժողովուրդը ոչինչ չը գիտէ, կըսուի, իր ստորագրածի մասին եւ ամեն ինչ բարձր ներկայութիւններու ազդեցութեան ներքեւ բրած է ։

Բարձր ներկայութիւններ փոխանորդագիրը ստորագրել տալէն վերջ, 20 դահեկան ալ տուաւ աւլին ժողովրդէն, նոյնպէս եւ մի մի ոսկի չորս թաղերու հարկահաւաքներէն, որ հեռագիր ալ ղրկին Բ. Դրան, ինչպէս եւ մի [illegible] հեռագիր Պատրիարքարանին ։

Ինչ որ ընեն ասոնք, ճիշդ է սա թէ, Բաղէշի կուսակալութիւնը իր պաշտօնի յարակից բարեկարգութիւններու վրայ մի օր չը մնաց. քիչ շատ մեղմեց մի երկու Քուրդ-ցեղեր, բայց ինքն խառցաւ, մեր երկրի մի տարոյ անցքերու մասրամասնութիւնները լաւ կը հաստատեն ըսածներս. բայց պէտք է ես ըսեմ՝ որովհետեւ քիչ քիչ վարձաւաքար կը սովրիմ որ ճշմարտախօսութիւնը առանձգական մեծ յափով մը [illegible] է մեր մէջ ։

Յ. Մ. Ց[illegible]

Բաղէշ, 12 մայիս 1882

ԳԻՒՂԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ՄԸ

Ալիւր գիւղ, Վանայ, 15 ապրիլ 1882

. . . Տէր Խմբագիր .

Վան քաղաքէն վեց ժամ հեռու Ալիւր գիւղի մէջ, ուր չորս տարիէ ի վեր Պոլսոյ բարերար ընկերութեանց շնորհիւ մի նախակրթարան բացուած է, ուսման եւ դաստիարակութեան կարեւորութիւնը քիչ շատ զգալի ըլլալով Սանուց անուամբ ընկերութիւն կազմուած է վարժարանին բարոյապէս օժանդակելու եւ կիրակնօրեայ ու գիշերային դասատուութեանց պարապելու համար ։ Այժմ ալ Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի հովանաւորութեան հոգածութեամբ ներքեւ, գիւղիս վարժարանին մէջ այդ ընկերութեան ձեռամբ մի համեստ մատենադարան կազմելու ձեռնարկուած է. կը խնդրենք ձեր ազգասիրութենէն որ ներկայս եւ մատենադարանիս նուիրուած մատենից ցանկը հրատարակելով յորդոր կարդաք բարեսիրտ ազգայնոց, որ իւրեանց օժանդակութիւնն ու ձեռնտուութիւն չը խնայեն, մեզ թշուառ եւ տգէտ Հայաստանցի եղբարցս, որք արդէն անհուն երախտագիտութիւն եւ շնորհապարտութիւն կը տածենք առ ամեն բարերար ազգայինս, որ Հայաստանի մէջ ձրիաբար ուսումն եւ գիտութիւն ծաւալելու ամեն շնորհ եւ զոհողութիւն չեն զլանար, կը յուսամք թէ այս օգնութիւնն ալ չը խնայուիր, գրեանք եւ մասեանք նուիրուին եւ Միացեալ ընկերութեանց ձեռամբ մեզ հասուցուին, որոյ համար մատուցանելով մեր խորին շնորհակալիքն, կը մնամք

Խոնարհ ծառայք
(31 Ստորագրութիւն)

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Խմբագրապետ Տէր,

Ձեր պատուական լրագրի 3489 թուոյ խառն լրոց կարգին մէջ կը հրատարակէք յօդուած մը ծանուցանող թէ Բերայի իրաւագիտական վարժարանին ուսուցիչք դադրեցուած են իւրեանց դասերն եւ ուսանողք բողոքած են ։

Ցաւալի է որ այսպիսի յօդուած մը, որ արդէն նոյնութեամբ հրատարակուած էր Ֆար տիւ Պոսֆորի եւ անոր արտատպուած Լա Թիւրքիի մէջ, մտած լինի նաեւ Ձեր լրագրին սիւնակաց մէջ ։

Սակայն արդարասիրութեան պարտք մը կատարելու համար կը փութամ յայտնել թէ դասատուաց կողմանէ ո՛չ եւ է դադարում չէ եղած, եւ հետեւաբար հետ ո եւ է զանգատ կամ բողոք բառնալէ նոցա դէմ, հրապարակաւ կը յայտնեմք մեր անկեղծ շնորհակալիքն եւ խորին երախտագիտութիւնը նոցա այն փոյթ եւ մարդասիրական գործոյն համար՝ զոր մեծ եռանդեամբ եւ կանոնաւորութեամբ կը կատարին այժմ որպէս մինչեւ ցարդ։

Խնդրեմ, Տէր Խմբագրապետ, որ ներկայս Ձեր մեծայարգ թերթին մէջ բարեհաճիք հրատարակել եւ ընդունիլ յարգանաց հաւաստիքը։

Ի դիմաց Ռուսանոյաց
Բերա 22 մայիս 1882 ՄՈՒՀԻԷՏԻՆ
Շիշլի փողոց թիւ 1

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Դ. Փ. Զօփուրեան Դրամատեղանը Եւրոպիոյ առաջին կարգի դրամատանց հետ յարաբերութեան մէջ ըլլալով, Սաքսոնիոյ, Համպուրկի, եւ Պրիւնսվիքի տիեզերահռչակ վիճակահանութեանց Մայր տոմսակները իւր բազմաթիւ գնորդաց տրամադրութեան ներքեւ գնելու բարեյաջող առիթն ունի։ Աւելորդ է յիշել թէ քանի՛ հաստատուն երաշխաւորութեանց ներքեւ առնուած են այս եղական վիճակահանութեանց զանազան գործառնութիւնք եւ կարգադրութիւնք, թէ ինչպէս վիճակահանութիւնք աւելի քան տասնեակ տարիներէ հետէ՝ յիշեալ երկիրներու կառավարութեանց պաշտօնական հսկողութեան ներքեւ կատարեալ կանոնաւորութեամբ անընդհատ կը կատարուին, եւ թէ ինչպէս շահող մեծաքանակ վիճակներուն անընդմիջական վճարումը յատկապէս երաշխաւորեալ է նոյն կառավարութիւններէ. երկար ժամանակեայ փորձառութիւն մը՝ այս մասին կատարեալ գիտակցութիւն մը եւ անկեղծ համոզում մը ներշնչած են Եւրոպական հասարակութեան, որ աւելի քան մի դարէ հետէ այդ վիճակահանութեանց մասնակից եղած է ամենայն վստահութեամբ, վստահութիւն մը զոր ցարդ եւ ոչ մէկ բան չէ եկած եղծանել երբէք։

Այս անգամ պատիւ ունիմ ազդարարել որ յառաջիկայ վիճակահանութիւնք տեղի պիտի ունենան հետեւեալ ժամանակներով.

Համպուրկի 282րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 2 յունիս 1882 ին։

Սաքսոնի 102րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 21 յունիս 1882 ին։

Պրիւնսվիքի 93րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 1 յուլիս 1882 ին։

Այս առթիւ մեր բազմաթիւ գնորդաց եւ բարեկամաց ուշադրութիւնը վերստին կը հրաւիրեմք որ անխերի վստահութեամբ ստորագրելոյս դիմեն ու փութան ձեռք ձգել իրենց բաղդը մեր ձեռքովը ի վաճառ հանուած վիճակահանութեանց միջոցաւ, որոնք ամենամեծ վիճակներ (շահեր) կը խոստանան փոքրիկ գումարի մը փոխարէն միայն։ Շատ անգամ բաղդը մարդոյ մը դուռն եկած կ'սպասէ թերեւս որ սա իւր շնորհքները խնդրէ միանգամ, ինքն պատրաստ ըլլալով նորա խնդիրն անմիջապէս լսելու. անոնք որ իրենց խնայած լումայէն խոնարհ բաժին մը հանելով բաղդին կոչորդը սեղմել չեն մոռնար, նմանօրինակ պարագայի մը մէջ կը գտնուին անշուշտ, եւ աներկբայելի է թէ իրենց բաղձանքը լրիւ պիտի կատարուի անորոշ կարգաւ։

Պատրաստ եմք նաեւ մեր գաւառացի գնորդաց յանձնարարութիւններն եւս կատարելու փութալ, բաւ է թէ տոմսակներու տեսակներն եւ քանակութիւնը մեզ հաղորդուի եւ փոխարժէքն յղուի։

Կատարուած վիճակահանութեանց շահուած վիճակներուն պաշտօնական ցանկերը միշտ պատրաստ կը գտնուին մեր քով ի տրամադրութիւն մեր գնորդաց եւ շահուած վիճակներն անմիջապէս կը վճարուին։

Ղալաթիոյ Գօմիսիօն խանին դիմացը թիւ 9. Սեղանաւոր
Դ. Փ. ԶՕԲՈՒՐԵԱՆ

ՔԻՆԱ ՔԱԼԻՊԷԱԹԱ
Մէտի Կէօզլիւքէն Քօնսթանթինօբօլիսինտէ [illegible]

ԱԶԴՈՒ ԵՒ ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԸՄՊԵԼԻՔ

Տենդէ, արեան նուազումէ, եւ ջիղերու տկարութենէ պատճառեալ ամեն կարգի հիւանդութեանց

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԵՂ

Ախորժակ բացող, երեսին գոյնը, եւ շրթանց կարմրութիւնը կենդանացնող, շարժման թեթեւութիւն եւ մաքի արթնութիւն տուող ԱՆՀԱՄԵՄԱՏ ՈԳԵԽՈՐԻՉ ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ։

Մթերանոց, ի Ղալաթիա Ամերիկեան դեղարան, Մէհմէտ-Ալի փաշա խան։

Պոլսոյ կողմն ալ Պահճէ գաբու Գասպեան մթերանոցին մէջ։

ՄԱՐԳԱՐ Վ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆ

ՏՈՔԹՈՐ Մ. ՎԱՐԴԱԶԱՐԵԱՆ

Այժմ իւր բնակութիւնը փոխադրած ըլլալով Սամաթիա Սուլու Մանասթըր Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ հրապարակին թիւ 112, պատիւ ունի ծանուցանելու արգոյ հասարակութեան որ ամեն երեքշաբթի օրեր ժամը 6 էն մինչեւ 9 իրեն դիմող աղքատ հիւանդաց ձրիապէս խնամ պիտի մատուցանէ։ Ուրիշ ամեն օրեր մինչեւ ժամը 4 իւր տունը կը գտնուի եւ ուրբաթ օրերը կէս օրէն յետոյ նոյնպէս իւր տունը կ'սպասէ հեռաւոր տեղերէ մասնաւորապէս իրեն եկող հիւանդները դարմանելու համար։

Հեռաւոր տեղերէ զինքը խնդրել ուզողները պէտք է լուր տան Պահճէ-գաբու Մէրհամէթճեան դեղարան, եւ Մահմուտ Բաշայի գլուխը Գափամաճեան դեղարանը։ 10—9

ՋՈՒԼԱՐԵԱՆ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

Օտուն քաբու թիւ 465 Տամատեան եղբարց Ջուլարանը ամեն լեզուաւ եւ ամեն տեսակ տպագրական տառեր եւ գործիներ պատրաստ կը գտնուին ՅՈՅԺ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ։

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն կրնան դիմել հետեւեալ հասցէով, 10—9

H. S. K. DAMADIAN FRÈRES
Odoun-Capou 465
CONSTANTINOPLE

BRITISH AND FOREIGN
ՊՐԻԹԻՇ ԸՆՏ ՖՕՐԷՅՆ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 1,000,000 Լ. սթէրլին
Պահեստի գումար 276,000 Լ. Ս.

Այս ընկերութիւնը կ'ապահովէ շոգենաւով դրկուած ամեն տեսակ վաճառք, դրամօրար, աւանդ, եւ այլն, բացառապէս նպաստաւոր պայմաններով։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապահովութեանց համար պէտք է դիմել առ ստորագրեալ

Ղալաթիա Քիւչիւք Միլլէթ խան թիւ 36
ԷՏՈՒԱՐՏ ՊԱՐՖԻԼՏ Գործակատար

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 29 մայիս.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դր. 110 22 1/2 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 22 82 1/2 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Թօնս. գոցուելու		13,25
բացուելու		13,26
կէս օրին		13,24 1/2
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0		5,16
» Օթօման		4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան		9,15
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	6 30
Փոխ. 1863 (Մուքթօն) 6 0/0	Ֆր.	82,
» 1865 » 6 0/0		75,—
» 1869 (Բինար) 6 0/0		66,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)		25,
» 1873 (Բինար) 6 0/0		39,
Ռումէլիի երկաթուղի		54,50
Լաւրիում		173,
Թրամուէյ (Գ. Կ.)	Օսմ. լիր	345,
Թղթադրամ	»	1040
Հէֆալէթիք		5
Բէքօր		——

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն)

	Ղըշ.
Անգղիական ոսկի	110 10
Գաղղիական »	87 36
Բօլ	90 12
Գրիմեց	51 10
Գառայօն Տուղթ	895
» արծաթ (Նոր)	90 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 3
Վեցնոց	125 5
Հինգնոց	210 20
Հինգնոց (անկէտ)	183
Մէթալիք	207 10
Պղինձ	720

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 9 յունիս

Անգլ. Թօնս.	100 3/4
Օսմ. »	12 1/4
Փոխ. 1865	14 3/4
» 1869	13 3/8
» 1871	69 1/2
» 1872	25 1/2
» 1873	12 3/8
» 1877	82 1/4
Պանք Օթօման	21 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	81 1/2
Եգիպտ. միացեալ	69 1/2
» արտօնեալ	88 7/8
Տայրա Սանիէ	68 3/4
Փոխ. Ռօշիլտ	87 1/4
Փոխնկագիր Փարիզի վրայ	25,412

Փարիզ 9 յունիս.

Գաղղ. Թօնս. 5 0/0		115 60
» » 3 0/0		83,05
Օսմ. Թօնս.		12,42 1/2
Փոխ. 1865	Ֆր.	—
» 1869		67,
» 1873		62,
Օսմ. Երկաթուղի		55,87 1/2
Պանք Օթօման		796,25
Քրէտի Լիօնէ		750,
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		—
» » Արեւելեան		—
Իտալ. Թօնս.		90 55
Եգիպտ. միացեալ		350
Փոխնկագիր Լոնտ. վրայ		25,16

Վիէննա 9 յունիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120 10
Ռումէլիի երկաթուղի	26,50

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ
—o—
ՆՊԱՐԵՂԷՆՔ ԵՒ ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔ
Կ. Պօլիս, Ալէմ Համամ, Քէթէնճիլէր փողոցին Թիւ 14

ՍԻՆՔԼԵՐԻ ԱՃԱՌ

Անգլիացի բնալոյծ Տօքթօր Սինքլերի վերջերս հնարած աճառը՝ մինչեւ հիմա ճանչցուած բոլոր լուացքի աճառները կը գերազանցէ թէ՛ խնայողութեան, թէ՛ աշխատութիւնը նուազեցնելու եւ թէ՛ ճերմակեղէնները պահպանելու մասին. մեք եւ մեր բազմաթիւ բարեկամներն որ քանիցս փորձեցինք զայն, համոզուած եմք որ մեր տնական կենաց մէջ երջանիկ յեղափոխութիւն մը պիտի մտնէ այս աճառին տարածմամբը. ամենէն խոնարհ յարկերէ սկսեալ մինչեւ մեծամեծաց պալատներ, գիշերօթիկ դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ այլն, նախամեծար պիտի համարին Սինքլերի աճառը՝ նկատելով մանաւանդ որ անոր մէջ վնասակար հիւթեր չկան. իւր առատ փրփուրին շնորհիւ բաղնեաց համար ալ գործածուելու խիստ յարմար է։

Ահաւասիկ լուացքի համար զայն գործածելու եղանակը.

Առջի իրիկուընէ մէկ կաղապար (քալըպ) աճառը տաշէ փոքր ամանով մը եռացեալ ջրոյ մէջ եւ թող կրակին վրայ մինչեւ որ աղէկ մը հալի, յետոյ կաթսայի մէջ լեցուր չորս թող (քօվա) պաղ ջուր կամ տաք ջուր՝ (եթէ լաթերը խիստ աղտոտ են). ճերմակեղէնները պատրաստէ նախ, լեցուր եռացեալ աճառոտ ջուրն այդ կաթսային մէջ եւ անմիջապէս թաթխէ ճերմակեղէնները եւ թող այնպէս. առաւօտուն չիթի մը ըրէ զանոնք եւ աղէկ մը քամէ, յետոյ երկու կամ երեք անգամ յստակ պաղ ջրով աճըռէ մինչեւ որ աճառը վրայէն բոլորովին երթայ, եւ կ'ունենաս սքանչելապէս սպիտակցեալ ճերմակեղէններ։ Աղտոտները կաթսայէն հանելէ ետք, պէտք չէ աճառ ջուրը թափել, այլ անոր մէջ թաթխէ ներկաւոր լաթերն ու բրդեղէնները, զոր հինգ վեց ժամ յետոյ կը հանես մի եւ նոյն կերպով ինչպէս ըրիր ճերմակեղէններուն։

Յատուկ պայմանագրութեամբ գործակալ կարգուած լինելով՝ Սինքլերի աճառին միակ եւ գլխաւոր կեդրոնը թէ՛ Պոլսոյ եւ շրջակայից եւ թէ բոլոր Ասիոյ համար մեր վաճառատունն յատկացուցած եմք։ Պատ. վաճառականք, խանութպանք եւ հասարակութիւնն հրաւիրեալ են այն տեղէն գնելու։ Թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ եւ թէ՛ գաւառներն հաստատուելիք տէբօներու ցանկն հետզհետէ պիտի հրատարակեմք։

Այն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ Քանտիոյ եւ այլ ընտիր աճառներ, ազնուագոյն սեւ խաւեար եւ ապուխտ, Սիպերիոյ առաջին կարգի կարագ իւղ, դմակի ճերմակ իւղ, խիստ ընտիր եւ միջին ատրճանի սարդամաչէթ մամեր, խաշուէներ՝ Բրիօյի եւ Մարթինիքի, շաքարներ՝ Թրիէստի, Հոլանտայի՝ տակառով եւ Գաղղիոյ՝ գլուխ շաքար, Նաբօլիի եւ Ճենովայի մաքարնա եւ չէհրիէներ, Մալթայի եւ Մարսիլիոյ բաթաթէս, Թրքական եւ Հոլանտայի պանիրներ, Միլանի կարագ, քօլա, Եգիպտական՝ խալական եւ Անգղիական բրինձներ, լուբիա, ձէթ, լեղակ (չիվիտ) եւ այլն, եւ այլն։

Մեր գործոյն հիմնագիծն է գներու մէջ չափաւոր լինել, մեծարոյ յաճախորդները բնաւ չը նենգել եւ գոհացնել զնոսա։ Մեզ եղած յանձնարարութիւններն անսայթաք ուղղութեամբ կատարելնիս արդէն փորձով ցուցած եմք. գնուած ապրանքներն ուզուած տեղերը կ'ուղարկեմք մեր բեռնակրաց միջոցաւ, թերեւս փոխադրողչէք մ'առնլով, այնպէս որ մեր վաճառատան պէտք ունեցողներն բնաւ տկարուած չեն անձամբ գալու. գրաւորապէս իրենց հրամանները մեզ հաղորդելով կրնան վստահութեամբ սպասել որ ամենայն ուղղութեամբ ու փութով պիտի ծառայեմք իրենց։ Երրորդի մը ձեռօք ապրանք գնողներուն ի միամտութիւն՝ տրուած ապրանաց եւ ընդունուած ստակին մէկ ցուցակը պիտի յանձնեմք։

Վաճառատանս ապրանաց շարքին մէջ կը պարունակին նաեւ Ֆրանսայէն յատկապէս մեծ քանակութեամբ բերել տրուած Շամբանիա, Մալակա, Սէնդ Էմիլիօն, Սէն Ժիւլիէն, Մեառք եւ այլն կոչուած ընտիր գինիներ, բազմաթիւ տեսակ քօնեաքներ, ամէր, մէնդա, շաքարօղիներ, քիւրասօ, տուփերով աղած ձկունք, թթուաւուներ (թուրշու), աղի ջրոյ մէջ թարմ պահուած լուբիա, ծիթապտուղ, պեզելիա, նոյնպէս չիչերով տօմաթէս եւ այլն եւ այլն։

Ըստ ոմանց մեր գներն՝ ինչ ինչ ապրանաց մասին՝ բարձր են. բայց թող ի նկատ առնուի թէ ուխտած եմք զէշն աղէկի տեղ չը վաճառել երբէք, պակաս չը կշռել, մէկ ապրանքն արժան տալով միւսին մէջ չը խաբել պժգալուրդն, յայնժամ բացայայտ կը տեսնուի որ արժան վաճառելու մասին եւ ոչ մէկ վաճառատուն կը մրցի կամ կրնայ մրցիլ մեզ հետ։

ՓԱՅԼԱԴԵՂ.

Արուակով ջուր մը որ երկու վայրկենի մէջ պղինձներու եւ արոյրներու (բիրինճ) ժանգն եւ այլ աղտերը կ'առնու եւ արտաքոյ կարգի փայլունութիւն կուտայ անոնց. կը ծախուի ի Հայկական վաճառատան, Ալաճա համամ, Քէթէնճիլէր պաշը, թիւ 14։

Սակարկութիւն չը կայ. — կանխիկ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ
—o—
ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. եւ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-ջամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մըն ալ բացած եմք, ուր Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին եւ աժան գնով կը ծախուին։ Ասոնցմէ զատ, ամեն առեւտուրի գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին, ինչպէս նաեւ ամեն տեսակ գործիքներ։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, աժան գնով եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։ Նոյնպէս, մինչեւ ցարդ կառքով պըլտող եւ իրենց ճարտարութեամբ ամենուն ծանօթ եղող հռչակաւոր ատամնաբոյժ Պ. Կրէկուար Ջամի եւ Ֆօքս եղբարք եւս, մեր դեղարանին վրայ մեր կողմանէ իրենց վարձուած սենեկին մէջ ամեն օր կը գտնուին։

* * *

Դարձեալ հռչակաւոր բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Արապեանն ալ որ իւր ճարտարութեամբը շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղած է, ամեն կիրակի օր ժամը 4 էն մինչեւ 8 իրեն ներկայացող հիւանդները պիտի բարեհաճի ձրի նայելու. դարձեալ միւս օրերն ալ առաւօտեան ժամը 3էն մինչեւ 8 մեր դեղարանը գտնուիլը յարգոյ հասարակութեան իմաց կուտամք։

Գլխաւոր շահ 400,000 մարք այսինքն 500,000 ֆրանք	ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ԲԱՂԴԻ	Շահերն երաշխաւորեալ են պետութենէն

Հրաւէր ի մասնակցութիւն շահաբեկութեան շահից

Մեծ վիճակահանութեանց, երաշխաւորեալ

Համպուրկի կառավարութենէն, որոյ մէջ 8 Միլիոն 940,275 մարք

անպատճառ պիտի շահին։

Այս շահաւէտ վիճակահանութեանց մէջ, որք 93,500 բաժին միայն կը պարունակեն, հետեւեալ պարգեւները պիտի շահուին։

Գլխաւոր շահն է 400,000 մարք

Պարգեւ	250,000		մարք
1 չահ	150,000		»
1 »	100,000		»
1 »	60,000		»
1 »	50,000		»
2 »	40,000	ական	»
3 »	30,000	»	»
4 »	25,000	»	»
2 »	20,000	»	»
2 »	15.000	»	»
4 »	12,000	»	»
24 »	10,000	»	»
3 »	8,000	»	»
3 »	6,000	»	»
54 »	5,000	»	»
5 »	4,000	»	»
108 »	3,000	»	»
264 »	2,000	»	»
10 »	1,500	»	»
3 »	1,200	»	»
530 »	1,000	»	»
1073 »	500	»	»
104 »	300	»	»
25 »	250	»	»
85 »	200	»	»
100 »	150	»	»
27069 »	145	»	»

Եւ այլն, եւ այլն, գումար 47,600 շահող, որք ապահովապէս պիտի շահին 7 վիճակահանութեամբք քանի մ'ամսոյ մէջ։

Առաջին վիճակահանութիւնը պաշտօնապէս որոշուած է,

2/14 եւ 3/15 Յունիս

եւ սկզբնական բաժնեգինն է միայն 7,50 ֆրանք. կէս սկզբնական բաժնեգինն է միայն 3,75 ֆրանք, քառորդ սկզբնական բաժնեգինն է միայն 1,88 ֆրանք։

Այս սկզբնական երաշխաւորեալ բաժիններն կը դրկեմ մինչեւ ամենահեռաւոր երկիրներ՝ երբոր ծախքը վճարուելով ուղեւորած ըլլի իր բաժնեգինը՝ Լոնտրայի, Փարիզի կամ Եւրոպական ուրիշ մեծ քաղաքի մը վրայ քաշուած փոխանակագրով, որ ամեն սեղանաւորներէ կրնայ առնուիլ։ Իւրաքանչիւր բաժանորդ ձրիապէս կ'առնայ ինձմէ սկզբնական բաժնեթուղթին հետ նաեւ սկզբնական յայտագիրը պետութեան կնքով վաւերացեալ, եւ վիճակահանութենէն անմիջապէս ետքն ալ պաշտօնական ցուցակն, առանց խնդրելու։

Շահուած գումարներուն վճարումն առաջուան ողջունէ եւ անյապաղ կը կատարուի իմ յետոյ կատարեալ ծածկութեամբ։

Բաժնեթուղթերը կրնան թղթատարութեամբ նամակով դրկուիլ, մինչեւ 2/14 Ներկայ Յունիս ամսոյ, (վիճակահանութեան օրը մօտ լինելուն պատճառաւ) ամենայն վստահութեամբ առ

Samuel Heckscher senr. Banquier et comptoir de change à HAMBOURG

ԻԼԱՆ

Հարպիյէ Նեզարեթի ժանտարմա տայիրէսի

Վիլայեթ վէ էլվիյէի միւսթագիլլէյէ միւսթախտիմ զապթիյէ ալայ վէ թապուրլէրի իչիւն միւբայեա վէ իրսալ օլունաճագ ֆէս վէ չիզմէ վէ էշեայի սայիրէնին տէնկ խալինտա իսթիմալինէ լիւզում կէօրիւնէճէք էշեանըն վէ իւճրէթի պէնտիյէնին շէհրի մայըսըն երմի տօգուզընճը ճումա էրթէսի կիւնի միւնագասասը իճրա օլունաճագ կարարը կաթիսի հազիրանըն իւչիւնճի բէնշէնպէ կիւնի վերիլէճէյինտէն, միւնագասայա թալիպ օլանլարըն միւտտէթի մէզքիւրէ զարֆընտա պէհէր կիւն ժանտարմա տայիրէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրինին ղազէթէ անըլա նէշր օլունմասը իլան օլունուր։

27 մայիս 3—2

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ եղական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց եւ սոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանը համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կառատացնէ ու մետաքսանման փայլուն եւ կակուղ կընէ գլխու կարծր մազը։ Որեւէ պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կանհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչագեղ կերպարանք մը կստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ եւ այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն. Անուշահոտ ջուր մ'է, շիշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք եւ այլ շատեր կը ծախեն։ Այէրի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա կոստանդնուպոլսոյ։

JONAS BROOK
BROTHERS
BROOK'S PATENT GLACE THREAD
24

ԳՈՐԾՄՐԵԱՆ ԲԱՄՊԱԿ ԴԵՐՁԱՆ
ՔԷՉԻԼԻ ՄԱՔՈՒՐԱ ՊՐՈՒՔԻ

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ Պ. Պ. Սթօման եւ Տոլինկէր, Կ. Պոլիս, Պահճէ գաբու Բասիմ փաշա խան։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITICH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹ-Հ ՊՐԻԹԻՇ ԸՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԷԼ
Լոնտրայի եւ Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 2,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ 450,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ 1,156,690-1,606,690
1878ին զուտ հասոյթը 976,119

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹՀԸՐՆ
Լոնտրայի եւ Էպերտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 3,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ 150 000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ 380,000-530,000
Զուտ հասոյթ 1878ի 351 000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց եւ այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, եւ այսպէս ապահովութեան եւ դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ըրողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն ի գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն
Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն եւ անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն առած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն առ

Տնօրէն ամեն գործառնութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ՃՕՀՆ ԲԱՈՒԼ